

Kadernota 2020 - 2024

De foto's op de omslag hebben - met uitzondering van programma 8 - een relatie met onze beleidsdoelen die opgenomen zijn binnen de acht programma's van waaruit onze P&C-cyclus is opgebouwd.

Programma 1, Ruimte en Water

Foto: Blauwestad

Programma 2, Milieu en energie

Foto: Dijk bij Hoogwatum (Delfzijl)

Programma 3, Platteland en natuur

Foto: Oldambt

Programma 4, Bereikbaarheid

Foto: Spoor en Ring Zuid Groningen

Programma 5, Economie

Foto: Grote Markt Groningen

Programma 6, Cultuur en maatschappij

Foto: Nienoord Leek

Programma 7, Openbaar bestuur

Foto: Provinciehuis Groningen

Programma 8, Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

Foto: Zoutkamp Haven

Colofon

Samenstelling: Provincie Groningen

Eindredactie: Afdeling Financiën en Control

April 2020

I N H O U D S O P G A V E

Inleiding	4
Hoofdstuk 1. Voorstellen.....	6
Hoofdstuk 2. Financieel perspectief 2020-2024 en verwachte ontwikkelingen.....	25
Bijlagen	36

Inleiding

Deze Kadernota 2020-2024 is tot stand gekomen in een tijd van onzekerheid. We hebben te maken met waarschijnlijk de grootste crisis die de wereld ooit heeft gekend. Omdat we niet precies weten hoe het virus - en daarmee de maatregelen - zich ontwikkelt, tasten we in zekere zin in het duister over de omvang van de economische (en als gevolg daarvan ook maatschappelijke) schade. De urgentie is echter groot en is voor de provincie Groningen versterkt door de grote sociaaleconomische uitdagingen die hier sowieso al aan de orde zijn.

Dit betekent dat wij uw Staten geen volledig beeld kunnen geven van de effecten op het provinciale beleid alsmede van de financiële effecten die hiermee annex zijn. Wij hebben er dan ook voor gekozen om in deze Kadernota alleen beleidsvoorstellen op te nemen die wij onontkoombaar en noodzakelijk achten om het beleid op een goede wijze te kunnen continueren.

Daarnaast stellen wij voor om middelen beschikbaar te stellen voor de corona-aanpak. Wij zien daarbij dat het van belang is onderscheid te maken tussen een zgn. handelingsperspectief voor de korte termijn en de (middel)lange termijn. Deze staan niet los van elkaar, omdat de keuzes die nu worden gemaakt, ook implicaties en doorwerking hebben voor de toekomst.

In hoofdstuk 1 van deze Kadernota worden de onontkoombare en noodzakelijke voorstellen gepresenteerd en wordt ingegaan op de middelen voor de corona-aanpak. Voor een nadere duiding verwijzen wij naar de [brief](#) van 5 juni jl. aan uw Staten.

We hebben ook te maken met zgn. autonome ontwikkelingen, die helaas een negatief effect hebben op ons financieel perspectief. Deze ontwikkelingen en de gevolgen ervan lichten wij toe in hoofdstuk 2.

Om de gevolgen van de autonome ontwikkelingen te kunnen dekken, de onontkoombare en noodzakelijke voorstellen te kunnen financieren en middelen beschikbaar te kunnen stellen voor de corona-aanpak leggen wij uw Staten in hoofdstuk 2 een dekkingsvoorstel voor. Wij merken daarbij op dat wij voor het dekken van de autonome ontwikkelingen en het financieren van de corona-aanpak ons stamkapitaal aanspreken voor een bedrag van € 21,3 miljoen (inclusief rentederving) en bovendien een deel van het flexibel budget 2021-2023 (€ 4,5 miljoen) inzetten voor het financieren van de corona-aanpak.

Van Kadernota 2020-2024 naar Begroting 2021

Bij het opstellen van de Begroting 2021 verwachten we ook nog niet alle gevolgen van de coronacrisis in beeld te hebben. Dit betekent dan ook dat we geen volledig inzicht kunnen geven in de te treffen maatregelen en de financiële gevolgen daarvan. Dit leidt ertoe dat we ook bij de Begroting 2021 op zoek gaan naar evenwicht tussen wat onontkoombaar en noodzakelijk is en wat de urgentie van de coronacrisis met zich meebrengt. Hierbij zullen we ook een herijking uitvoeren op de geformuleerde uitgangspunten, zoals u dit terug vindt in de Kadernota 2019-2023 en de daaropvolgende Begroting 2020.

De Begroting 2021 leggen wij uw Staten in oktober 2020 voor. De wensen van uw Staten over het communicatiever maken van de begroting zullen wij hierbij betrekken. Hierover zijn wij met uw Staten in gesprek.

Leeswijzer

De Kadernota bestaat uit twee hoofdstukken en twee bijlagen:

Hoofdstuk 1. Voorstellen

In dit hoofdstuk worden de onontkoombare voorstellen en het voorstel voor de corona-aanpak toegelicht.

Per begrotingsprogramma worden de onontkoombare en noodzakelijke voorstellen met effect op het financieel perspectief (onderdeel A) en de onontkoombare en noodzakelijke voorstellen die vanuit

bestaande budgetten gedekt worden (onderdeel B), nader toegelicht. Onderdeel C bevat de overige maatregelen.

Elk programma wordt in onderdeel D afgesloten met een financiële recapitulatie. Voorstellen waarover door uw Staten al een besluit is genomen zijn met gemarkeerd. Over deze voorstellen nemen uw Staten niet opnieuw een besluit, deze voorstellen worden alleen nog financieel vertaald in de begroting en de bijbehorende meerjarenramingen.

Hoofdstuk 2. Financieel perspectief 2020-2024 en verwachte ontwikkelingen

Het financieel kader geeft de financiële ontwikkelingen weer sinds de Begroting 2020.

Bijlagen 1 en 2

In bijlage 1 zijn de uitgangspunten voor de meerjarenramingen 2020-2024 opgenomen.

Bijlage 2 geeft een overzicht van door uw Staten vastgestelde begrotingswijzigingen 2020 bij separate Statenvoordrachten en een overzicht van door ons in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2020.

Hoofdstuk 1. Voorstellen

Programma 1. Ruimte en Water

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Gebiedsontwikkeling

Eén van de doelstellingen van de provincie Groningen is het creëren van werkgelegenheid. De provincie heeft een aantrekkelijk vestigingsklimaat en zet in op het aantrekken van nieuwe bedrijven. Wij zien dat er regelmatig belangstelling is vanuit bedrijven om zich hier te vestigen. Zo lang het gaat om wat kleinschaliger bedrijven bieden de bestaande bedrijven- en industrieterreinen daar voldoende ruimte voor. We zien echter dat voor grootschalige, duurzame en hoogwaardige industrie de beschikbare ruimte eindig is. Vanuit onze ervaringen met Google en andere leads weten we dat proceduretijden een belangrijk criterium is bij het bepalen van de keuze voor een locatie. Aangezien het uitbreiden van industrieterreinen langdurige processen zijn, hebben wij een eerste verkenning om industrieterreinen te ontwikkelen opgestart. Mocht deze verkenning leiden tot het voornemen om industrieterreinen daadwerkelijk te willen uitbreiden, dan zijn wij voornemens dat via een gebiedsgerichte aanpak en een open planproces samen met gemeenten vorm te geven en zullen uw Staten daar vanzelfsprekend over informeren en de daartoe geëigende besluiten voor te leggen.

Fase 1

De verwachte kosten 2020 voor Fase 1 bedragen voor de provincie € 744.000. Het totale bedrag ligt hoger maar wij verwachten bij het ontwikkelen van locaties ook een bijdrage van gemeenten te ontvangen, dit financieren wij voor. Onze inschatting is dat voor 2020 de totale kosten circa € 1.100.400 bedragen. Voorgesteld wordt om het bedrag van € 744.000 te dekken vanuit de Algemene middelen. Tevens wordt voorgesteld om hiervan een bedrag van € 322.200 toe te voegen aan de Apparaatskosten personeel (AKP) ter dekking van de personele inzet. Het verschuiven van programmamiddelen naar AKP-middelen is, conform de regeling Budgetbeheer, een bevoegdheid van uw Staten.

Fase 2

Voor Fase 2 (periode 2020 tot en met 2022) verwachten wij dat in totaal een bedrag van € 1,9 miljoen nodig zal zijn. Wij stellen voor in deze kadernota nu eerst alleen voor 2020 een bedrag van € 400.000 voor deze fase ten laste van de Algemene middelen beschikbaar te stellen. Op een later moment zullen wij u een nader uitgewerkt voorstel voorleggen met betrekking tot het vervolg vanaf 2021.

A.2. Beëindiging subsidie Bouwrecht

Aan het Instituut voor bouwrecht is tot en met 2019 jaarlijks een subsidie van € 750 verstrekt. Wij hebben onderzocht of de toekomstige subsidieverlening nog wel past in het huidige provinciale subsidiebeleid. Hierbij spelen de Kaderverordening subsidies provincie Groningen 2017 en de Procedureregeling 2018 een voorname rol, naast een meer inhoudelijke afweging. De conclusie is dat de subsidieverlening niet voldoet aan de vereisten van de Kaderverordening en de Procedureregeling en er ook geen inhoudelijk beletsel wordt gezien om de subsidie te beëindigen. Dit voornemen is reeds per brief van 12 december 2018 aan het Instituut voor bouwrecht bekend gemaakt en zij zijn daarbij in gelegenheid gesteld op dit voornemen te reageren. Van deze gelegenheid is geen gebruik gemaakt. Daarom hebben wij vorig jaar voorgesteld om de subsidierelatie met het Instituut voor bouwrecht te Den Haag per 1 januari 2020 definitief te beëindigen. Dit besluit was nog niet verwerkt in de Begroting 2020. Door dit besluit valt een jaarlijks een bedrag van € 750 vrij ten gunste van de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

B.1. Ruimtelijke aspecten ontwikkeling landschap

Betreft de dekking van de personele kosten Bouwheerschap en Ruimtelijke ontwikkeling. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de toelichting bij de voorstellen B.3 en B.4 van het programma Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering.

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.i.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Gebiedsontwikkeling	821,8	0,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
2. Beëindiging subsidie Bouwrecht	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	Algemene middelen
subtotaal A	821,0	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.i.v. bestaande middelen (substitutie)						
1. Ruimtelijke aspecten ontwikkeling landschap	-195,3	-202,5	-210,7	-219,3	0,0	AKP
subtotaal B	-195,3	-202,5	-210,7	-219,3	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	625,7	-203,3	-211,5	-220,1	-0,8	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten

negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Programma 2. Milieu en energie

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Omgevingswet

Inmiddels is duidelijk geworden dat de Omgevingswet niet per 1 januari 2021 in werking zal treden omdat het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) niet op tijd gereed is en omdat de coronacrisis de implementatie van de Omgevingswet vertraagt. Onlangs heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bekend gemaakt dat de invoering van de Omgevingswet met een jaar wordt uitgesteld tot 1 januari 2022.

a. Continueren programmteam en traject brede beleidsmatige herziening

Bij de Jaarrekening 2019 is besloten om het restantbudget 2019 van € 42.000 niet direct over te boeken naar het boekjaar 2020 maar dit te overwegen bij de Kadernota 2020-2024. Voorgesteld wordt nu om dit restant en de nog beschikbare middelen 2020 van € 130.000 (voor de brede beleidsmatige herziening) te gebruiken voor de continuering van het programmteam en voor het traject van de brede beleidsmatige herziening van de Omgevingsvisie tot aan de Startnotitie. Omdat pas op basis van deze notitie een goede inschatting kan worden gemaakt van de daarna te maken kosten, zullen wij voor het traject van de brede beleidsmatige herziening te zijner tijd een nieuw voorstel indienen.

b. Digitaal Stelsel Omgevingswet

Een goede digitale ondersteuning is essentieel voor de uitvoering van de Omgevingswet. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is het stelsel van de landelijke voorziening samen met de lokale systemen van overheden. De landelijke voorziening bestaat uit het Omgevingsloket met op de achtergrond een aantal informatiesystemen. Deze onderdelen van de landelijke voorziening zorgen ervoor dat informatie van overheden op de juiste plek in het Omgevingsloket beschikbaar komt.

Het Rijk vraagt vanaf 2020 een jaarlijkse bijdrage van de provincies voor het beheer van landelijke voorzieningen van het DSO. Voor onze provincie gaat het om jaarlijkse bijdrage van € 118.200 uit de Algemene middelen. Deze gevraagde bijdrage is conform het interbestuurlijke Beheerakkoord van 18 december 2018.

Voorgesteld wordt om, in aanvulling op de in de Kadernota 2019-2023 voor de Omgevingswet beschikbaar gestelde middelen (totaal € 300.000 in de periode 2020-2023), in 2020 een bedrag van € 160.200 en voor de jaren daarna € 118.200 per jaar beschikbaar te stellen ten laste van de Algemene middelen.

A.2. Milieueffectrapportages

Het opstellen van milieueffectrapportages (m.e.r.) is een wettelijke taak. Het grootste deel van het m.e.r.-budget wordt uitgegeven aan advisering door de Commissie voor de m.e.r. Dit is een landelijke, onafhankelijke Commissie die de kwaliteit van de milieueffectrapporten beoordeelt.

Het aantal m.e.r.-procedures kan per jaar erg verschillen en daar valt niet op te sturen.

Er zijn in 2020 veel nieuwe m.e.r.-procedures gestart, zowel voor economische activiteiten (vestiging en uitbreiding bedrijven) als voor dijkversterking en andere projecten.

Het in 2020 beschikbare budget bedraagt € 77.000. Inmiddels is al een bedrag van € 83.500 besteed voor een vijftal aanvragen. We verwachten voor dit jaar nog kosten voor een aantal procedures zoals onder andere MER RWE, voor advertentiekosten en een netwerkdag.

Daarom stellen wij voor om het beschikbare budget 2020 met € 50.000 te verhogen ten laste van de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Omgevingswet	160,2	118,2	118,2	118,2	118,2	Algemene middelen
2. MER	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
subtotaal A	210,2	118,2	118,2	118,2	118,2	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)						
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	210,2	118,2	118,2	118,2	118,2	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Programma 3. Platteland en natuur

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Bos en hout

Centraal doel van Bos en Hout is om vanuit de groene functies bij te dragen aan de grote transitie, opgaven en projecten. Ons streven is een groei van bos en houtige opstanden (onder andere lanen en erfbeplantingen) in onze provincie met 1 procent per jaar. Dat komt neer op een jaarlijkse aanwas van ruwweg 75 hectare tot aan 2030 met per jaar een toename van 525 ton CO₂ invang. Door bestaand bos slimmer te beheren kunnen we extra CO₂ vastleggen met gemiddeld ca. 600 ton CO₂ invang per jaar. Er zijn vele koppelkansen met andere lopende opgaven en lopende programma's, integraal werken is daarbij uitgangspunt.

We werken nauw samen met gemeenten en gebiedspartners en willen daarin blijven investeren.

Op korte termijn zijn er kansen om bescheiden te starten met bosaanleg bijvoorbeeld op de eigen gronddepots, voor beplanting langs gemeentelijke en provinciale wegen (waar passend en mogelijk), vergroening van bedrijventerreinen, de grotere (boeren)erven in het buitengebied en (herstel van) het houtsingelgebied van o.a. het zuidelijk Westerkwartier. Voor de periode 2020 tot en met 2023 gaat het dan om een bedrag van in totaal € 10.281.000.

Wij verwachten pas medio 2021 een beeld te hebben van eventuele cofinanciering van het Rijk, NPG en/of Natuurpact. Wij gaan daarom uit van 100% inzet van eigen middelen tot aan medio 2021 en gefaseerd/ olopend toewerken naar ca. 70 ha. uitbreiding per jaar, uitgaand van 50% cofinanciering door o.a. het Rijk. Dit betekent dat wij ervan uit gaan dat uiteindelijk € 3.860.000 kan worden gedekt uit bijdragen van derden.

Door koppelkansen met aanbestedingen voor o.a. wegen- en waterwegenprojecten verwachten wij besparingen te kunnen realiseren voor in totaal € 642.100 (6%). Naar verwachting is in de periode 2020-2023 in totaal € 5.778.900 (€ 10.281.000 minus € 3.860.000 minus € 642.100) nodig.

Wij stellen voor om voorsnog geen middelen beschikbaar te stellen ten laste van de Algemene middelen, maar eerst te volstaan met een p.m.-raming. Daarnaast stellen wij voor om voor Bos en Hout middelen beschikbaar te stellen vanuit toekomstige rekeningresultaten. Om op korte termijn wel de personele inzet op orde te hebben en goede stappen te kunnen zetten, zal deze inzet vanuit de reserve AKP worden voorgefinancierd.

Wij gaan een concernbrede verkenning uitvoeren naar mogelijk toekomstige verdienmodellen waarbij bos en hout wordt betrokken.

A.2. Stikstof biodiversiteit

Door de uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019, waarmee de programmatische aanpak stikstof buiten werking kwam te staan is er een nieuwe situatie ontstaan die in de Kadernota 2019-2023 en de Begroting 2020 niet was voorzien. Het voorstel draagt bij aan natuurherstel, aan de transitie van de landbouw, maar heeft ook raakvlakken met industrie, mobiliteit en woningbouw, energietransitie en het klimaatakkoord. Het voorstel richt zich tevens op vergunningverlening, toezicht en handhaving door ervoor te zorgen dat de vergunningverlening weer verder op gang komt. Verder richt het voorstel zich op het starten van het gebiedsproces Liefthofsbreek en het uitvoering geven aan de Groninger Aanpak Stikstof. De voorlopige begroting is als volgt opgebouwd (zie onderstaande tabel).

Begroting Stikstof aanpak	2020	2021	2022	2023	Totaal
1. Inzet personeel	€ 240.203	€ 480.407	€ 371.500	€ 115.000	€ 1.207.110
2. Ipo	€ 340.000	€ 340.000			€ 680.000
3. Prolander	€ 75.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 75.000	€ 450.000
4. Proces (onderzoek, inhuur, adviesbureau's, vergader etc.)	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 100.000
5. Gebiedsgerichte aanpak Liefthofsbreek	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 50.000	€ 300.000
6. Landbouw en stikstofreductie	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 50.000	€ 300.000
7. Aanpak industrie en andere sectoren	€ 50.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 50.000	€ 300.000
Subtotaal	€ 830.203	€ 1.295.407	€ 846.500	€ 365.000	€ 3.337.110
Overig					
8. Natuurherstel en stikstofreductie	€ 500.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 500.000	€ 3.000.000
9. Landbouwmaatregelen en stikstofreductie	€ 500.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 500.000	€ 3.000.000
Subtotaal	€ 1.000.000	€ 2.000.000	€ 2.000.000	€ 1.000.000	€ 6.000.000
Totaal	€ 1.830.203	€ 3.295.407	€ 2.846.500	€ 1.365.000	€ 9.337.110

De posten 1 tot en met 7 zijn noodzakelijk om onze rol in de landelijke en provinciale aanpak van de stikstofproblematiek waar te kunnen maken. Hierin zit de extra inzet die we moeten plegen op de verschillende organisatieonderdelen zoals vergunningverleningen juridisch ondersteuning, communicatie procesbegeleiding etc. Daarnaast is dit de inzet van Prolander voor de ondersteuning van de gebiedscommissie Westerwolde voor de gebiedsgerichte aanpak en de hiervoor benodigde procesmiddelen. Zonder deze middelen kunnen we de extra inzet die de stikstofproblematiek vraagt niet waarmaken en ook niet de inzet die nodig is om te komen tot een aanpak van het stikstof probleem.

Voor de posten 1 tot en met 7 is in de periode 2020-2023 in totaal circa € 3,34 miljoen benodigd. Hiervan is vooralsnog € 1,2 miljoen geraamd voor extra personele inzet. Mogelijk is meer benodigd, de extra formatie voor vergunningverlening is vooralsnog op p.m. gezet.

De posten 8 en 9 (totaal € 6,0 miljoen) zijn nodig om maatregelen te kunnen nemen in onze provincie om het noodzakelijke natuurherstel en de innovatie in de landbouw op gang te helpen. Om vergunningverlening weer mogelijk te maken moet de stikstofdepositie omlaag en dit vraagt een verandering in de huidige bedrijfsvoering van de sectoren. Hierbij heeft de landbouw het grootste aandeel in de stikstofdepositie. Daarnaast moet sprake zijn van 'geborgde' natuurherstel. Om dit mogelijk te maken zijn middelen nodig. De middelen voor landbouw zijn noodzakelijk om een pilot te kunnen starten om in de praktijk een forse reductie in de stikstof te kunnen realiseren op bedrijfsniveau en deze ervaring uit te dragen naar andere bedrijven. De middelen voor natuurherstel hebben mede betrekking op het oplossen van de piekbelasters. De benodigde middelen hiervoor zijn mede afhankelijk van het aandeel dat we zullen ontvangen van het programma natuur en de voorwaarden die hierbij zullen gelden en de uitwerking van de regeling gerichte opkoop.

Wij stellen voor:

- Voor Stikstof biodiversiteit in de periode 2020 t/m 2023 in totaal € 3,34 miljoen beschikbaar te stellen voor de onderdelen 1 tot en met 7 en dit te dekken uit de Algemene middelen.
 - Voor Stikstof biodiversiteit, onderdelen 8 en 9, in 2020 € 400.000 beschikbaar te stellen en te dekken ten laste van de Algemene middelen.
- Daarnaast stellen wij voor om voor de jaren 2021 tot en met 2023 een p.m. post op te voeren en het budget Stikstof biodiversiteit uit 25% van de (structurele) meevallers met € 5,6 miljoen verder aan te vullen tot een bedrag van maximaal € 6,0 miljoen (€ 400.000 hiervan wordt nu reeds beschikbaar gesteld in 2020). Dit naar analogie van de beleidslijn, die in de vorige collegeperiode is gehanteerd voor de inzet van meevallers voor het aanvullen van de budgetten voor Provinciale Meefinanciering en opgave Wadden.

A.3. Opgave Wadden: procesmiddelen Lauwersmeer

Bij de toekenning van middelen vanuit de Kadernota 2019-2023 voor de opgave Wadden (in totaal € 4,2 miljoen) zijn wij ervan uitgegaan dat daarvan jaarlijks een bedrag van € 50.000 benodigd is voor procesmiddelen Lauwersmeer. Omdat de middelen voor de opgave Wadden echter zijn begroot voor de jaren 2020 en 2021 is het nodig de middelen tot een bedrag van € 200.000 (4 x € 50.000) gelijkelijk te verdelen over de jaren 2020 tot en met 2023.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Bos en Hout	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	0,0	Algemene middelen
2. Stikstof biodiversiteit	1.230,2	1.295,4	846,5	365,0	0,0	Algemene middelen
3. Opgave Wadden: procesmiddelen Lauwersmeer	50,0	-150,0	50,0	50,0	0,0	Algemene middelen
subtotaal A	1.280,2	1.145,4	896,5	415,0	0,0	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)						
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	1.280,2	1.145,4	896,5	415,0	0,0	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Programma 4. Bereikbaarheid

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Areaalwijziging

In de afgelopen tijd is het door de provincie te beheren en te onderhouden areaal uitgebreid, bijvoorbeeld als gevolg van de aanleg van faunapassages en recreatieve fietspaden. Uitgangspunt bij voordrachten/besluiten over projecten is dat alle financiële consequenties, inclusief de gevolgen voor beheer en onderhoud, in kaart worden gebracht. Hierbij is het gebruikelijk dat (alleen) Algemene middelen beschikbaar worden gesteld voor de kosten van structureel beheer en onderhoud als gevolg van uitbreiding van ons eigen areaal (dit is tot nu toe geëigende werkwijze). Bij de besluitvorming ten aanzien van onderstaande projecten is in het verleden echter niet gezorgd voor extra middelen om het beheer en onderhoud te borgen, terwijl het te onderhouden areaal wel is toegenomen. Het betreft de volgende projecten:

- Recreatief fietspad: Vanuit het project 'Kiek over Diek' is een fietspad op de zeedijk bij Delfzijl aangelegd en is in beheer en onderhoud gekomen bij de provincie. Hoewel het fietspad op het grondgebied van het waterschap Noorderzijlvest ligt, konden bij de verdeling van het beheer en onderhoud geen afspraken met het waterschap worden gemaakt. Het gevolg hiervan is een areaal uitbreiding van circa 10.000 m² fietspad met een aantal vee-roosters. De jaarlijkse onderhoudskosten zijn € 13.300.
- Faunapassages en faunarasters: Als onderdeel van het Rijksnatuurbeleid legt de provincie voorzieningen aan die ervoor zorgen dat dieren veilig wegen kunnen kruisen. Deze bestaan uit eco-duikers en faunarasters. De jaarlijkse onderhoudskosten zijn € 62.800.

Voorgesteld wordt om vanaf 2020 structureel € 76.100 (plus jaarlijkse indexatie) beschikbaar te stellen vanuit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

B.1. Personele inzet Programma Slim en Groen en Fietsstrategie

De komende jaren is er een enorme opgave om stappen te maken ten aanzien van ketenmobiliteit en verduurzamen en verslimmen van de Mobiliteit. Landelijk gezien gaat het om de uitwerking van het klimaatakkoord en onze rol binnen het Interprovinciaal overleg. Regionaal komen er meerdere opgaven op ons af vanuit onder meer de duurzaamheidsdeal Noord-Nederland en bovendien staat er in de Kadernota 2019-2023 een aantal zaken benoemd, die vragen om een grote inzet dan tot nu toe voorzien. Dan gaat het onder meer om de verdere uitwerking van hive.mobility als innovatiecentrum voor mobiliteit, de versterkte inzet op en uitbreiding van de openbare laadinfrastructuur, de versterkte inzet op het autonoom vervoer programma op zowel de weg, het spoor, het water als in de lucht, onze eigen ambitie m.b.t. het zero emissie bus- en treinvervoer, de combinatie van goederen- en personenvervoer en de extra inzet als het gaat om het verduurzamen van onze infrastructuur. Tevens vraagt de uitvoering van de fietsstrategie om extra personele inzet. Om de geschetste opgave op het vlak van ketenmobiliteit (Hub) en Slim en Groen(e Mobiliteit) uit te kunnen voeren zijn tot en met 2023 extra middelen nodig. Dit geldt evenzeer voor de uitvoering van de fietsstrategie. Wij stellen u voor om een deel van de bestaande middelen binnen het Programma Slim en Groen (€ 1.990.000) en de fietsstrategie (€ 800.000) hiervoor te bestemmen in de periode 2020 tot en met 2023 ten gunste van de apparaatskosten.

Omschrijving	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>
Uitvoering beleidsnota Fiets	200.000	200.000	200.000	200.000	0
OV projecten Slim en Groen	15.000	325.000	325.000	325.000	0
Duurz.mobiliteit(slimmer/groen/hubs)	250.000	250.000	250.000	250.000	0
Totaal personele inzet	465.000	775.000	775.000	775.000	0

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.i.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Areaalwijziging	76,1	77,2	78,7	80,3	81,9	Algemene middelen
subtotaal A	76,1	77,2	78,7	80,3	81,9	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.i.v. bestaande middelen (substitutie)						
1. Programma Slim en Groen en Fietsstrategie t.b.v. AKP	-465,0	-775,0	-775,0	-775,0	0,0	AKP
subtotaal B	-465,0	-775,0	-775,0	-775,0	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	-388,9	-697,8	-696,3	-694,7	81,9	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Programma 5. Economie

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Provinciale Meefinanciering

Het provinciaal economisch stimuleringsbeleid heeft als doel het realiseren van een versterkte duurzame groei van economie en werkgelegenheid. Doel van het Fonds Provinciale Meefinanciering (FPM) is om bij te dragen aan de versterking van de Groningse economie. Dit door als vliegwiel regionale cofinanciering te verzorgen aan projecten die de economische structuur van Groningen duurzaam verbeteren.

Het FPM is noodzakelijk om mee te kunnen doen aan belangrijke Europese programma's zoals het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO), Interreg, POP3, Europese kaderprogramma's, het landelijke topsectorenbeleid en regionale programma's zoals het Waddenfondsprogramma. De afgelopen jaren zijn onder meer middelen ingezet voor:

- De Proeftuin5Groningen (EFRO),
- Toeristische vermarkting waddengebied (Waddenfonds),
- Innovatie/verduurzaming in de landbouw (POP).

De multiplier van het FPM is groot. Dankzij het FPM kan de provincie ruimtelijk economisch beleid uitvoeren en goed gebruik maken van de mogelijkheden die nationale en Europese subsidieprogramma's bieden. Hierbij is één provinciale euro uit het FPM gemiddeld genomen goed voor vier euro's uit Nationale en Europese subsidieprogramma's en bedragen de uitgelokte investeringen het twaalfvoudige van de FPM-bijdrage. Iedere euro korting op het FPM kost ons gemiddeld € 4 aan Europese/landelijke subsidies die de economische structuur van onze provincie versterken.

Bij de oprichting van het FPM in 2009 was op jaarbasis ca. € 10 miljoen beschikbaar. Door bezuinigingen en onttrekking van middelen uit het FPM voor o.a. EBG (€ 10,5 miljoen), voor afdekking van risico's voor financieringsinstrumenten en luchthaven gerelateerde activiteiten zijn de beschikbare middelen de komende jaren fors minder; ca. € 6 miljoen per jaar. Daarnaast worden dit jaar de laatste REP-middelen toegekend waardoor de vraag naar middelen vanuit het FPM zal toenemen. Grotere projecten, zoals "Lauwersmeerwerken" vragen door het opdrogen van de REP-middelen nu om cofinanciering uit FPM.

Van de € 7 miljoen die voor 2020 beschikbaar is, blijft na aftrek van toegekende bijdragen € 4 miljoen over. Naast de reeds toegekende middelen zijn voor een bedrag van € 1,0 miljoen al bestuurlijke afspraken gemaakt of is een bestuurlijke toezegging gedaan. Deze projecten worden daarom als bestuurlijk noodzakelijk aangemerkt omdat er verwachtingen zijn gewekt. Het gaat om JOLA (regeling jonge landbouwers) 2020, uitvoeringskosten POP en Groninger Congresalliantie. Uiteindelijk resteert voor 2020 op dit moment (maart 2020) dan nog een budget van € 3,0 miljoen.

De totale pijplijn (ingediende en verwachte aanvragen) voor 2020 is veel hoger dan € 3,0 miljoen. Het budget van 2020 zal daarom bij ongewijzigd beleid ontoereikend zijn. Daarnaast, en nog belangrijker, is de meerjarenraming, wat hebben de verschillende fondsen nodig in 2021 en 2022. Samengevat geeft dit het volgende beeld voor 2021 en 2022: er is op jaarbasis ca. € 8,4 miljoen nodig en er is in 2021 en 2022 € 5,9 miljoen en € 5,7 miljoen beschikbaar. Bij ongewijzigd beleid is er op jaarbasis ca. € 2,5 miljoen te kort, waarbij HEAVENN en cofinanciering NPG en JTF (Just Transition Fund) niet zijn meegenomen.

Opgemerkt wordt dat in het kader van Herprioritering wettelijke en autonome taken structureel vanaf 2022 een bedrag van € 200.000 per jaar is geherprioriteerd.

Wij stellen voor om voor Provinciale Meefinanciering vooralsnog een p.m. post op te voeren voor de periode 2020 tot en met 2022 en 25% van de (structurele) meevallers in te zetten voor een verhoging van het budget Provinciale Meefinanciering (gelabeld voor JTF) met een maximum van € 5,9 miljoen. Dit conform de beleidslijn in de vorige collegeperiode.

A.2. Cofinanciering waterstofprojecten HEAVENN

De provincie Groningen profileert zich als koploper in de energietransitie en groene mobiliteit en heeft waterstof als een van haar speerpunten benoemd. Groningen en Drenthe hebben samen in 2018 NEC-opdracht gegeven om tot een waterstofproject te komen in het kader van het Brusselse FCH-JU-fonds. Dit heeft geleid tot het project Heavenn. Het project is gehonoreerd, waardoor € 20 miljoen vanuit Brussel beschikbaar komt, waarbij de veronderstelling is dat er ook € 20 miljoen cofinanciering vanuit regio en rijk beschikbaar wordt gesteld. Deze cofinanciering zal naar schatting maximaal € 10 miljoen voor de provincie Groningen zijn, waarbij ernaar gestreefd wordt dat andere financieringsmogelijkheden optimaal worden gebruikt. Drenthe wordt aangesproken voor cofinanciering van de projecten die in Drenthe worden uitgevoerd. Deze cofinanciering leidt tot een totale investering van € 90 miljoen binnen het project Heavenn. De projecten binnen HEAVENN zijn gericht op de gehele keten van waterstof, van productie tot opslag en transport en afname door industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving. Noord-Nederland is daarmee tegelijk als waterstofvoorbeeldregio benoemd (Hydrogen Valley) binnen Europa.

Vanuit mobiliteitsbeleid wordt sterk ingezet op zero emissie. Voor zware mobiliteit is (o.a.) waterstof een goede oplossing, waarmee tegelijk wordt bijgedragen aan de totstandkoming van de waterstofketen (afname waterstof). We hebben hierin al verschillende stappen gezet met onder andere bussen op waterstof en recent is ook een eerste succesvolle proef met een trein op waterstof gehouden. Naast het openbaar vervoer op de weg (inclusief doelgroepenvervoer) en het spoor is waterstof ook een belangrijke zero emissie oplossing voor vrachtwagens, schepen, legervoertuigen en drones en vliegtuigen. Hiervoor zijn naast investeringen in de voertuigen ook investeringen in de waterstofinfrastructuur nodig, vandaar de koppeling met onder meer het HEAVENN-project, waarin overigens ook een klein deel van de zware transport projecten zit.

Voor de treinen geldt dat ze niet in HEAVENN zitten. Wij zijn inmiddels al een paar jaar binnen de DuVV aan het sparen (€ 6 miljoen tot nu toe) voor de aanschaf van zero emissietreinen, waarbij waterstof zeker na de recente, succesvolle proef op dit moment de voorkeur heeft. De eerste mogelijkheid voor de aanschaf van nieuwe treinen is in 2021, omdat dan treinen voor Veendam - Stadskanaal besteld moeten worden. Het duurt drie jaar voordat deze treinen gebouwd zijn, vandaar dat bestelling in 2021 nodig is. Voor de waterstofftreinen is naast onze eigen bijdrage van in elk geval € 10 tot € 12 miljoen ook cofinanciering nodig vanuit andere bronnen, zoals landelijke en Europese subsidies. Ook de opbrengsten uit Hernieuwbare Brandstofeenheden (HBE's) kunnen een dekkingsbron zijn. Vooruitlopend op eventuele financiering vanuit de HBE's wordt gezien bovenstaande planning en de onzekerheid rond de HBE's nu voorgesteld om de verwachte ruimte in de DuVV de komende jaren voor een deel te gebruiken om onze eigen bijdrage aan de waterstofftreinen te kunnen financieren.

De geschatte benodigde financiering over de jaren is als volgt:

2020: 5 mln. HEAVENN
2021: 3 mln. HEAVENN + 2,5 mln. Waterstofftreinen
2022: 2 mln. HEAVENN + 2,5 mln. Waterstofftreinen

Er wordt voorgesteld om de € 5 miljoen voor het jaar 2020 voor € 2 miljoen voor te financieren vanuit de Algemene middelen en € 3 miljoen voor te financieren vanuit de reserve Verkeer en Vervoer. De benodigde € 3 en € 2 miljoen in 2021 en 2022 zullen dan worden voorgefinancierd vanuit Algemene middelen. De inzet is om definitieve financiering te regelen uit andere subsidiebronnen en/of HBE's. Dit betekent dat wij verwachten dat over de periode 2020 t/m 2023 per saldo geen beslag op de Algemene middelen hoeft te worden gedaan.

Voor de waterstofftreinen wordt voorgesteld het sparen vanuit de DuVV door te zetten de komende twee jaren (€ 2,5 miljoen in 2021 en 2022). De eigen bijdrage uit de duVV kan mogelijk minder worden door opbrengsten uit de HBE's. Verder wordt voor zowel HEAVENN als de waterstofftreinen ook sterk in gezet op de landelijke en Europese cofinancieringsmogelijkheden.

Wanneer externe middelen beschikbaar komen zullen deze als volgt (en volgorde) ingezet worden:

1. Aflossing voorfinanciering Algemene Middelen (€ 2 miljoen)
2. Dekking ontbrekende deel cofinanciering HEAVENN 2021 en 2022 (€ 3 +2 miljoen per jaar)
3. Aflossing voorfinanciering reserve Verkeer en vervoer (DuVV) (€ 3 miljoen)
4. Verlagen aanvullende DuVV bijdrage waterstofftreinen (2x € 2,5 miljoen).

NB 1. Opbrengsten HBE's kunnen alleen ingezet worden voor projecten die relatie hebben met verduurzaming van Mobiliteit.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Provinciale Meefinanciering	p.m.	p.m.	p.m.	0,0	0,0	Algemene middelen
2. Cofinanciering waterstof projecten HEAVENN	2.000,0	1.000,0	2.000,0	-5.000,0	0,0	Algemene middelen
subtotaal A	2.000,0	1.000,0	2.000,0	-5.000,0	0,0	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)						
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	2.000,0	1.000,0	2.000,0	-5.000,0	0,0	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Programma 6. Cultuur en maatschappij

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Regio Groningen-Assen, bijdrage vanaf 2024

In de stuurgroep RGA van 13 december 2019 is de actualisatie en toekomstagenda 2020-2025 vastgesteld, onder voorbehoud van vaststelling door Raden en Staten. Deze zal plaatsvinden voordat de stuurgroep hierover in oktober 2020 een besluit neemt. Hiermee wordt van de deelnemende gemeenten en de provincies Drenthe en Groningen een verlenging van de financiële bijdrage gevraagd tot en met 2025. De provincie Groningen heeft tot en met 2023 nog voldoende budget gereserveerd om de jaarlijkse bijdrage van € 1.848.000 aan de RGA te voldoen. Tot en met 2023 bestaat de dekking uit twee delen: een algemeen, structureel begroot deel van € 635.000 en een aanvulling van € 1.213.000 uit de reserve ESFI. De aanvulling uit de reserve ESFI is met name bedoeld voor de bijdrage in de kosten van infrastructurele projecten van de RGA. Een bijdrage uit deze reserve is alleen mogelijk als het aard- en nagelvaste zaken betreft.

Voor de continuïteit stellen wij voor de jaarlijkse reservering gelijk te trekken met de looptijd van het convenant Regiovisie Groningen-Assen en deze te laten lopen tot en met 2029. Voorgesteld wordt om voor de periode 2024 tot en met 2029 jaarlijks € 1,21 miljoen per jaar beschikbaar te stellen vanuit de Algemene middelen.

Met de toekomstagenda worden de financiële afspraken binnen de RGA verlengd tot en met 2025. De uitvoering van de toekomstagenda is nodig voor de continuïteit van de RGA. Zonder de aanvullende bijdrage vanuit de Algemene middelen van € 1,21 miljoen per jaar vanaf 2024 lukt het de provincie niet om aan deze financiële afspraken te voldoen.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)						
Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Regio Groningen-Assen, bijdrage vanaf 2024	0,0	0,0	0,0	0,0	1.213,0	Algemene middelen
subtotaal A	0,0	0,0	0,0	0,0	1.213,0	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)						
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	0,0	0,0	0,0	0,0	1.213,0	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Programma 7. Openbaar bestuur

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Opkomstbevordering Statenverkiezingen

In maart 2020 heeft het Presidium ingestemd met het inhoudelijke voorstel voor de invulling van de structurele opkomstbevorderingscampagne van Provinciale Staten voor de periode 2019-2023. Dit betekent dat de campagne 'Kies voor Groningen', die voorgaande Statenperiode is gestart, wordt voortgezet. De campagne heeft als doel alle inwoners van de provincie structureel meer te betrekken bij de provinciale politiek, met als mogelijk gevolg een opkomstverhoging in 2023. Deze Statenperiode zal extra ingezet worden op het vergroten van de zichtbaarheid van Statenleden en het bereiken van inwoners via digitale en persoonlijke communicatie. Ook is er aandacht voor het betrekken van jongeren bij de provinciale politiek. Een uitgewerkte campagnecalender inclusief kosten is de volgende stap. Deze stap is wegens de Coronacrisis uitgesteld.

In de vorige Statenperiode was er ten behoeve van structurele opkomstbevordering € 50.000 per jaar beschikbaar (€ 200.000 voor de gehele Statenperiode) ¹⁾.

Voorgesteld wordt om voor het jaar 2020 € 20.000 en voor de periode 2021-2023 € 60.000 per jaar beschikbaar te stellen voor structurele opkomstbevordering en dit te dekken uit de Algemene middelen.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

C. Overige maatregelen

Deze voorstellen zijn bij dit programma niet aan de orde.

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Opkomstbevordering Statenverkiezingen	20,0	60,0	60,0	60,0	p.m.	Algemene middelen
subtotaal A	20,0	60,0	60,0	60,0	0,0	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)						
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
C. Overige maatregelen						
subtotaal C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal	20,0	60,0	60,0	60,0	0,0	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten
negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

1) Dit voorstel staat los van het beschikbare budget van €100.000 voor de incidentele opkomstbevorderingscampagne van de provincie Groningen in het verkiezingsjaar en het jaar voor het verkiezingsjaar.

Programma 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van de Algemene middelen

A.1. Gebiedsontwikkeling - fase 1 (AKP)

Betreft de Apparaatskosten personeel (AKP) in 2020 ten behoeve van Gebiedsontwikkeling - fase 1 (€ 322.200). Zie de toelichting bij het onderdeel A.1 in het programma 1. Ruimte en water.

A.2. Formatie Interbestuurlijk Toezicht (IBT)

Vanaf 2017 wordt interbestuurlijk toezicht in onze provincie op een nieuwe manier aangepakt. We werken nu met maatwerk toezicht, e.e.a. ook conform het Rijksbeleid. Deze werkwijze vraagt van ons meer inzet. Het uitgangspunt hierbij is dat inwoners van Groningen vertrouwen mogen hebben in de kwaliteit van de taakuitvoering door de overheden in de provincie. Interbestuurlijk toezicht is een van de instrumenten die daaraan bijdragen en daarmee zorgt voor verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Dat gebeurt door met de medeoverheden gezamenlijk afspraken te maken over het gewenste kwaliteitsniveau en er gezamenlijk aan te werken om dat niveau te bereiken en te behouden. Geleidelijk wordt deze aanpak voor alle gemeenten ingevoerd. Er is dan voortdurend contact tussen gemeente en provincie: men kan elkaar vlot vinden voor afstemming en overleg en eventuele problemen worden in een vroeg stadium aan de orde gesteld. Deze nieuwe invulling van interbestuurlijk toezicht past bij de bredere ontwikkeling van rol- en taakopvatting die in de organisatiemissie van de provincie staat. Nu het aantal gemeenten waarvoor deze werkwijze geldt steeds groter wordt en het van belang is om het gewenste niveau blijvend te kunnen behalen is structureel meer inzet benodigd. Voor 2020 gaat het om een bedrag van € 54.500 en vanaf 2021 om een bedrag van circa € 113.000 per jaar. Voorgesteld wordt om dit bedrag toe te voegen aan de AKP en te dekken uit de Algemene middelen.

A.3. Risicoafdekking Spoed voor Jeugd

Namens alle Groninger gemeenten hebben we van de Gemeente Groningen in haar rol van penvoerder het verzoek ontvangen voor financiële ondersteuning van de aanpak Zorg voor Jeugd. De belangrijkste ambitie van Zorg voor Jeugd is dat door een nieuwe aanpak van crisisvragen in de jeugdhulp de mogelijkheid ontstaat een bredere invloed op de jeugdhulp te hebben. De nieuwe aanpak Spoed voor Jeugd moet leiden tot een betere samenwerking in de ketenaanpak van crisishulp, met respect voor ieders verantwoordelijkheid; en leidt tot een adequate analyse en gezamenlijke aanpak van de crisis door het integraal crisisteam, gemeentelijke casusregie en zorg vanuit de zorgaanbieders (goedkoper en kwalitatief betere zorg).

Wij willen voor het oplossen van de knelpunten in de jeugdzorg de gemeenten ondersteunen door een bedrag van € 1,1 miljoen revolverend te financieren. Te beginnen met het project Spoed voor Jeugd en mogelijk daarna voor andere projecten. Een nadere inhoudelijke uitwerking hiervan zullen wij conform het zgn. afwegingskader provinciaal vermogen afzonderlijk voor wensen en bedenkingen aan uw Staten voorleggen.

Ter afdekking van de risico's die hiermee annex zijn, moet in principe een bedrag van € 220.000 (20%) beschikbaar worden gesteld en toegevoegd aan de Algemene reserve - onderdeel incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit. Wij stellen voor dit mee te nemen bij de actualisatie van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in het kader van de Begroting 2021. Bovendien zullen we inzetten op het verlagen van de risico's en dus van het risicopercentage van 20% door goede afspraken te maken met de gemeente Groningen.

B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen ten laste van bestaande middelen

B.1. AKP in verband met Programma Slim en Groen en Fietsstrategie

Betreft de personele inzet ten behoeve van het Programma Slim en Groen en Fietsstrategie. Het verschuiven van programmamiddelen naar AKP-middelen is, conform de regeling Budgetbeheer, een bevoegdheid van uw Staten.

Zie voor een nadere toelichting het onderdeel B.1 in het programma 4. Bereikbaarheid.

B.2. Harmonisatie toelagen

In de Cao provinciale sector 2019-2020 is afgesproken enkele toelagen en vergoedingen te harmoniseren, zodat deze voor alle provincies gelijk worden. Voor onze organisatie betekent dat een kostenstijging. De stijging van de kosten zit met name in de piketvergoeding (c.q. consignatiedienst, gebondenheidsdienst).

Enerzijds vanwege het (relatief) groot aantal medewerkers dat piketdiensten verricht en anderzijds vanwege het grote verschil tussen de oude en nieuwe bedragen. Daarnaast zijn ook de BHV-vergoedingen gestegen. In totaal betreft het hier een structurele verhoging van de toelagen en vergoedingen van € 200.000 per jaar (€ 20.000 voor BHV en € 180.000 voor de overige toelagen en vergoedingen).

Voor 2020 stellen wij voor deze kosten eenmalig te vinden in de reserve AKP (uit het overschot op de concernkredieten 2019 en 2020. Voor de Begroting 2021 is bij het bepalen van de accressen nog voor onzekere factoren een stelpost opgenomen van 0,4% van de loonsom van circa € 200.000 per jaar structureel. Deze stelpost zou vanaf 2021 kunnen worden aangewend voor de tot nu onbekende cao-gevolgen 2019-2020.

B.3. Formatie Bouwheerschap

Het bouwheerschap werkt (in samenwerking met Landschap) de ruimtelijke kaders van de Kadernota 2019-2023 uit en zorgt dat deze worden geoperationaliseerd. Daarnaast levert het een fundamentele bijdrage aan de ontwikkeling van "Inzicht in Ruimte", een systeem waarbij ruimtelijk inzicht wordt verschaft in de ruimtelijke mogelijkheden en beperkingen. De grote ruimtelijke ontwikkelingen maken het onontkoombaar dat integraal ruimtelijk beleid wordt gevoerd, waarbij de ruimte, zowel functioneel als landschappelijk, optimaal wordt benut.

Zonder 1 fte formatie-uitbreiding bij het Bouwheerschap is het niet mogelijk om de ambities waar te maken. Extra financiële middelen zijn benodigd om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren: de bezetting van het Bouwheerschap is gekrompen en wij beschikken niet over programmagelden waaruit kan worden geput.

Het gaat om een bedrag van € 102.800 per jaar voor de periode 2020-2023. Wij stellen voor deze kosten te dekken uit de middelen van in totaal € 1,5 miljoen, die in de Kadernota 2019-2023 beschikbaar zijn gesteld voor de ambitie Ruimtelijke aspecten en ontwikkelen.

Het verschuiven van programmamiddelen naar AKP-middelen is, conform de regeling Budgetbeheer, een bevoegdheid van uw Staten.

B.4. Formatie team Ruimtelijke Ontwikkeling

Het team RO speelt een essentiële rol in het ruimtelijk faciliteren van de grote transities (energie, klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, woningbouw, acquisitie en extensivering van de landbouw). Daartoe ontwikkelt het team o.a. het systeem "Inzicht in Ruimte", waarmee inzicht wordt verschaft in de ruimtelijke mogelijkheden en beperkingen voor de grote transities. Het laat zien waar beleidsontwikkelingen elkaar in de ruimte beconcurreren of waar functiecombinaties mogelijk zijn. Daarbij worden ruimtelijke beperkingen vanuit wetgeving of externe doorwerking van bestaand en nieuw beleid van de provincie en gemeenten in beeld gebracht. Het betreft de ontwikkeling van een digitaal systeem, waarbij het team RO verantwoordelijk is voor de gecoördineerde inhoudelijke vulling, het beheer en de inzet ervan.

De 0,9 fte bij het team Ruimtelijke Ordening kan niet worden vrijgemaakt binnen de afdeling Ruimte en Samenleving (die naast de reguliere taken ook een aantal extra inspanningen moet leveren voor aanstaande Omgevingswet) en de afdeling beschikt niet over programmagelden om een andere financiële oplossing te vinden.

Het ontwikkelen, beheren en inzetten van "Inzicht in ruimte" is noodzakelijk om de ruimtelijke uitdagingen het hoofd te bieden, maar vraagt een zodanige extra inzet van de afdeling dat realisatie ervan niet realistisch is zonder deze extra capaciteit.

Het gaat om een bedrag van € 92.500 per jaar voor de periode 2020-2023. Wij stellen voor deze kosten te dekken uit de middelen van in totaal € 1,5 miljoen, die in de Kadernota 2019-2023 beschikbaar zijn gesteld voor de ambitie Ruimtelijke aspecten en ontwikkelen.

Het verschuiven van programmamiddelen naar AKP-middelen is, conform de regeling Budgetbeheer, een bevoegdheid van uw Staten.

C. Overige maatregelen

C.1. Corona-aanpak

Wij realiseren ons dat we niet alles in stand kunnen houden, maar met een gerichte corona-aanpak van totaal € 11,5 miljoen beogen we de welvaart en leefbaarheid in onze provincie zoveel mogelijk te herstellen en te behouden om zo onherstelbare schade te voorkomen. Het gaat daarom niet alleen om het ondersteunen van het bedrijfsleven (waaronder toeristische), maar ook om maatschappelijke en culturele instellingen. Daarbij maken wij onderscheid tussen de korte en de (middel)lange termijn.

Voor de korte termijn reserveren wij een bedrag van € 1,5 miljoen voor schade ten gevolge van de directe consequenties van de beperkende maatregelen op de terreinen waarvoor wij ons verantwoordelijk voelen. Er kan een beroep gedaan worden op een tegemoetkoming in de investeringen die nodig zijn om op anderhalve meter te kunnen werken. Het gaat om een regeling voor kleine ondernemers (< 50 fte) in de zwaarst getroffen sectoren, zoals de vrijetijdsector en van maatschappelijke en culturele instellingen. Daarnaast willen we bezien welke aanvullende bestedingen nodig zijn voor de maatschappelijke- en culturele instellingen, die in hun voortbestaan worden bedreigd en die we van provinciaal belang vinden. Dat zijn in ieder geval de instellingen, musea, theaters/podia of evenementen die we subsidiëren (en de makers en keten die daaronder hangt), maar ook die welke we niet direct subsidiëren, maar waarin de gemeenten een rol hebben. Naar verwachting kan de regeling anderhalvemeter economie ingaan vanaf begin juli 2020.

De (middel)lange termijn is gericht op perspectief voor de toekomst: wat maakt Groningen aantrekkelijk en waarop willen wij op investeren, zoals (om)scholing, verduurzaming en digitalisering. We willen bijvoorbeeld helpen om het organiserend vermogen op gang te brengen met regelingen die de culturele en vrijetijdsector versterken en het toerisme stimuleren (visie recreatie en toerisme). Op termijn meer werk creëren, de kansen grijpen en Groningen op een betere manier neerzetten.

De aanpak wordt nader uitgewerkt, waarbij voor zowel de korte als de (middel)lange termijn de volgende uitgangspunten gelden:

- a) De aanpak moet passen bij de rol van de provincie en is derhalve een aanvulling op bestaande Rijksmaatregelen.
- b) De aanpak moet gezien worden als een toekomstbestendig noodpakket voor de kortere termijn om een basis te houden en leggen voor de toekomst. Zij is daarmee nadrukkelijk gekoppeld aan het handelingsperspectief voor de lange termijn en daarom wordt ook in de afweging voor toekenning meegewogen:
 - de bijdrage aan de Sustainable Development Goals / Brede Welvaarts indicatoren, waarbij de nadruk ligt op (vrijetijds)economie (waaronder cultuur), scholing en het behoud van (substantiële) werkgelegenheid;
 - aansluiting bij de kansen die de coronacrisis biedt;
 - de mate waarin de organisatie, dan wel het product of dienst van de organisatie identiteitsbepalend is voor onze regio.
- c) De aanpak dient zoveel mogelijk aanvullend zijn op bestaande (uitvoerings)programma's in deze domeinen.
- d) Er worden meerdere instrumenten ingezet, zoals bijvoorbeeld leningen voor organisaties/bedrijven waar (op termijn) geld wordt verdiend en subsidies voor culturele of maatschappelijke instellingen.

De instemming van uw Staten met een budget ten behoeve van de corona-aanpak vanuit uw budgetrecht is verbonden met de behandeling van deze Kadernota, waarin de financiële dekking is verwerkt. Na uw instemming wordt de regeling nader uitgewerkt. Een onderdeel daarvan is een eventuele maximaal te verstrekken bijdrage en het voorbehoud van een goed (bedrijfs)plan. Voor een nadere duiding verwijzen wij naar de brief van 5 juni jl. aan uw Staten.

Wij stellen voor de voor de corona-aanpak benodigde middelen van € 11,5 miljoen tot een bedrag van € 4,5 miljoen te dekken uit het flexibel budget 2021-2023 (3 x € 1,5 miljoen), voor € 0,5 miljoen ten laste van de beschikbare begrotingsruimte, voor € 1,5 miljoen ten laste van bestaande middelen voor de Groninger Ondernemersregeling en voor € 5,0 miljoen te dekken uit het stamkapitaal (inclusief rentederving in de periode 2020-2024 € 5,3 miljoen).

D. Recapitulatie voorstellen met financiële consequenties

(bedragen x € 1.000)

Voorstel	2020	2021	2022	2023	2024	Dekking
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)						
1. Gebiedsontwikkeling - fase 1 (AKP)	322,2	0,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
2. Formatie Interbestuurlijk Toezicht (IBT)	54,5	113,0	117,6	122,4	127,5	Algemene middelen
3. Risicoafdekking Spoed voor Jeugd	p.m.	0,0	0,0	0,0	0,0	Algemene middelen
subtotaal A	376,7	113,0	117,6	122,4	127,5	
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)						
1. AKP i.v.m. Programma Slim en Groen en Fietsstrategie	465,0	775,0	775,0	775,0	0,0	Sectorale middelen
2a. Harmonisatie toelagen (€ 200.000 per jaar)	200,0	200,0	203,1	210,7	218,7	Stelpost/reserve AKP
2b. Stelpost CAO 2019/2020 (- € 200.000 per jaar)	0,0	-200,0	-203,1	-210,7	-218,7	AKP
2c. Reserve AKP - overschot concernkred. 2019 (- € 200.000)	-200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	AKP
3. Formatie Bouwheerschap (1 fte fs 11 + werkplekfinanc.)	102,8	106,6	110,9	115,4	0,0	Sectorale middelen
4. Formatie team Ruimtelijke Ordening (0,9 fte fs 11 + werkplekfinanc.)	92,5	95,9	99,8	103,9	0,0	Sectorale middelen
subtotaal B	660,3	977,5	985,7	994,3	0,0	
C. Overige maatregelen						
1. Corona-aanpak	4.000,0	5.000,0	2.500,0	0,0	0,0	begr. ruimte/flexibel budget/stamkapitaal/sectorale middelen
subtotaal C	4.000,0	5.000,0	2.500,0	0,0	0,0	
Totaal	5.037,0	6.090,5	3.603,3	1.116,7	127,5	

positieve bedragen betekenen hogere lasten of lagere baten

negatieve bedragen betekenen lagere lasten of hogere baten

voorstel reeds door uw Staten besloten

Hoofdstuk 2. Financieel perspectief 2020-2024 en verwachte ontwikkelingen

In dit hoofdstuk gaan we in op het financieel perspectief dat begint met de stand van de Begroting 2020. Ontwikkelingen sindsdien zijn verwerkt in paragraaf 2.1. In paragraaf 2.2 vatten wij de financiële gevolgen van de bestedingsvoorstellen uit hoofdstuk 1 samen.

In paragraaf 2.3 confronteren wij de beschikbare financiële ruimte met de bestedingsvoorstellen uit hoofdstuk 1 en doen wij dekkingsvoorstellen voor het ontstane tekort. Paragraaf 2.4 benoemt enkele risico's en onzekerheden.

2.1. Ontwikkeling financieel perspectief 2020-2024 op hoofdlijnen

In november 2019 hebben uw Staten het financieel perspectief bij de Begroting 2020 vastgesteld. De ontwikkelingen die sinds die tijd geweest zijn, inclusief uw besluiten hebben wij in tabel 1 opgenomen. De toelichtingen op deze ontwikkelingen hebben wij na de tabel opgenomen.

Daardoor wordt inzichtelijk wat de beschikbare middelen zijn om enerzijds knelpunten in het aanvaard beleid, die onontkoombaar en noodzakelijk zijn, op te lossen en anderzijds voor het op onderdelen bijstellen van het huidige beleid en het inspelen op actuele ontwikkelingen.

Tabel 1. Financieel perspectief 2020-2024 inclusief voorziene ontwikkelingen

(bedragen x € 1.000)								
Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2020-2024	gemiddelde 2021-2024	
A. Financieel perspectief Begroting 2020	2.012,1	1.059,2	1.131,2	1.203,3	3.238,8	8.644,6	1.658,1	
B. Door PS vastgestelde/vast te stellen begrotingswijzigingen 2020:								
- 1e wijziging 2020; Herprioritering wettelijke en autonome taken	0,0	494,8	494,8	494,8	0,0	1.484,4		
- 2e wijziging 2020; Doorfietsroute Groningen-Leek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
- 3e wijziging 2020; Ring West Capaciteitskrediet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
- 4e wijziging 2020; Rekening 2019: bestemming rekeningresultaat 2019	5.215,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5.215,4		
- 5e wijziging 2020; Bijdrage SNN 2020	-336,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-336,0		
- 6e wijziging 2020; Prolander 2020 e.v.	-88,1	-143,5	-107,2	-69,4	-32,0	-440,2		
subtotaal B	4.791,3	351,3	387,6	425,4	-32,0	5.923,6	283,1	
C. Financieel perspectief Begroting 2020 incl. begrotingswijzigingen	6.803,4	1.410,5	1.518,8	1.628,7	3.206,8	14.568,2	1.941,2	
D. Benodigd flexibel budget 2021-2024 (€ 2 mln./jaar)		-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-8.000,0	-2.000,0	
E. Financieel perspectief inclusief benodigd flexibel budget (C + D)	6.803,4	-589,5	-481,2	-371,3	1.206,8	6.568,2	-58,8	
F. Voorziene ontwikkelingen:								
1. Accressen lonen en prijzen Begroting 2021		47,4	49,0	50,1	52,3	198,7		
2. Rentelasten en -baten, dividenden	444,1	-3.395,0	-3.251,7	-4.211,6	-5.208,2	-15.622,4		
3. Bijdragen aan verbonden partijen	-p.m.	-p.m.	-p.m.	-p.m.	-p.m.	-p.m.		
4. MRB	458,5	455,3	453,0	513,2	509,3	2.389,3		
5. Provinciefonds:								
a. Decemercirculaire 2019/Meircirculaire 2020	1.297,5	478,0	-107,7	-425,5	-571,7	670,6		
b. Tijdelijke oplossing problematiek provincie Zeeland voor 2021 en 2022	0,0	-280,0	-280,0	0,0	0,0	-560,0		
subtotaal F	2.200,1	-2.694,3	-3.137,5	-4.073,7	-5.218,4	-12.923,8	-3.781,0	
G. Financieel persp. incl. (autonome) ontwikkelingen (E + F)	9.003,5	-3.283,9	-3.618,6	-4.445,1	-4.011,6	-6.355,6	-3.839,8	

NB. Bedragen voorzien van een minteken betekenen een beslag op de Algemene middelen (flexibel budget)

Toelichting op tabel 1:

A. Financieel perspectief Begroting 2020

De Begroting 2020 die uw Staten in november 2019 vastgesteld hebben, liet voor de periode 2020-2024 een begrotingsruimte zien van in totaal € 8,6 miljoen.

B. Vastgestelde wijzigingen

De belangrijkste wijzigingen waren besluiten van uw Staten over de aanvulling van de begrotingsruimte in het kader van het herprioriteren van wettelijke en autonome taken, de hogere bijdrage in 2020 aan het SNN, de verhoging van onze bijdrage aan Prolander vanaf 2020 en de bestemming van het rekeningresultaat 2019. Bij de bestemming van het rekeningresultaat 2019 hebben uw Staten besloten een bedrag van € 5,2 miljoen toe te voegen aan de algemene middelen en daarmee beschikbaar te houden voor de afwegingen bij deze Kadernota 2020-2024.

C. Financieel perspectief na vastgestelde wijzigingen

De begrotingsruimte is na de wijzigingen onder B toegenomen tot circa € 14,6 miljoen.

D. Benodigd flexibel budget 2021-2024

Bij de Kadernota 2019-2023 is met uw Staten afgesproken om ook in de komende jaren als uitgangspunt een flexibel budget van tenminste € 2 miljoen per jaar te hanteren.

E. Financieel perspectief inclusief flexibel budget

Voor de afspraak over het flexibel budget is in de periode 2020-2024 in totaal € 8 miljoen. Per saldo resteert dan nog een beschikbare begrotingsruimte van circa € 6,6 miljoen.

F. Voorziene (autonome) ontwikkelingen

Dit zijn autonome ontwikkelingen die wij voorzien voor 2020-2024.

1. Accressen lonen en prijzen Begroting 2021

In de Kadernota 2019-2023 is voorgesteld de accressen voor kredieten en beïnvloedbare materiële apparaatskosten in de jaren 2021-2023 op de nullijn te zetten. De te hanteren accressen in 2021 voor de overige provinciale uitgaven zijn bijgesteld op basis van de door het Centraal Plan Bureau (CPB) in november 2019 gepubliceerde inflatiecijfers.

2. Rentelasten en -baten, dividenden

De uitkomsten van de jaarlijkse herijking en actualisatie van de renteontwikkelingen en geactualiseerde liquiditeitsprognoses zijn hier opgenomen.

Ontwikkelingen in de rente

In de tabel 2 zijn de verwachte rekenrentes van zowel de Najaarsmonitor 2019 als deze Kadernota voor de begrotingsjaren 2020 tot en met 2024 opgenomen.

Tabel 2. Verwachte rekenrentes 2020-2024

Verwachte rekenrentes 2020-2024				
Jaren	Kort (tot 1 jaar)		Lang (vanaf 1 jaar)	
	Najaarsmonitor 2019	Kadernota 2020	Najaarsmonitor 2019	Kadernota 2020
2020	0,00%	0,00%	3,63%	3,57%
2021	0,39%	0,00%	2,51%	2,46%
2022	0,61%	0,00%	2,64%	2,42%
2023	0,90%	0,00%	4,01%	3,97%
2024	1,12%	0,00%	2,78%	1,69%

Ten opzichte van de raming bij de Najaarsmonitor 2019 is de rente voor kort uitgezette middelen neerwaarts bijgesteld naar 0,0% voor alle jaren. Met betrekking tot de rente voor lang uitgezette middelen is de raming nauwelijks gewijzigd. Alleen voor het jaar 2024 zien we lagere verwachte rekenrente als gevolg van een later verwacht herstel van de rentetarieven.

De mutaties in bedragen die hiermee gemoeid zijn, hebben wij opgenomen in tabel 3. De toelichtingen op de bedragen hebben wij onder de tabel opgenomen.

Tabel 3. Specificatie rente en dividenden

Mutaties rentes en dividenden						
bedragen * € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024	totaal 2020-2024
1. Rente	-71,6	442,7	677,0	765,2	1.587,9	3.401,2
2. Rente nazorgfonds	0,0	23,5	60,0	110,0	284,0	477,5
3. Dividenden	-372,5	2.928,8	2.514,8	3.336,3	3.336,3	11.743,7
Totaal	-444,1	3.395,0	3.251,7	4.211,6	5.208,2	15.622,4

Let op: negatief bedrag komt ten gunste van alg midd, positief bedrag komt t.l.v. alg middelen

Rentelasten en -baten

Wij verwachten dat de rente voor kort uitgezette middelen voor de jaren 2020 tot en met 2024 0% zal bedragen. Daardoor vallen onze rentebaten lager uit. Dat heeft tevens tot gevolg dat de derde partijen, waarmee de provincie een rekeningcourant verhouding heeft, eveneens minder tot geen rentebaten zullen ontvangen. Hierdoor dalen ook onze rentelasten.

De verlaging van de rentepercentages voor kort uitgezette middelen werkt ook direct door naar de toe te voegen rente aan het nazorgfonds. Door bovenstaande ontwikkelingen treedt er per saldo een voordeel op van € 0,07 miljoen in 2020, een voordeel dat in 2021 omslaat in een nadeel en oploopt van circa € 0,47 miljoen in 2021 tot circa € 1,87 miljoen in 2024.

Dividenden

Enexis Holding N.V. heeft over 2019 een resultaat na belasting gerealiseerd van € 210 miljoen. In lijn met de afspraken van het vastgestelde strategisch plan Enexis wordt 50%, zijnde € 105 miljoen uitgekeerd in de vorm van dividend (waarvan circa € 6,9 miljoen zal toekomen aan de Provincie Groningen). Daarnaast verwachten wij in 2020 circa € 0,5 miljoen te ontvangen uit de uitkering van één van de SPV's die zijn opgericht na de verkoop van Essent.

De afgelopen periode is bekend geworden dat de verwachting is dat de dividenduitkering van Enexis in 2021 (over het boekjaar 2020) zal dalen naar ongeveer € 75 miljoen. De oorzaak hiervan is de stijging van de Tennet-investeringen die aan Enexis worden doorberekend. In 2022 is de prognose dat het uit te keren dividend ongeveer gehalveerd zal zijn ten opzichte van 2020 (€ 50 miljoen). In 2022 worden namelijk de tarieven door de ACM opnieuw bepaald en dan zal het effect van de meerjarig lage rente zich naar verwachting nadrukkelijk (negatief) doen gelden. Jaarlijks betekent dit vanaf 2021 een daling van onze dividendinkomsten gemiddeld met circa € 3 miljoen per jaar. Op de (middel)lange termijn is de prognose dat door extra investeringen het dividend Enexis geleidelijk aan weer gaat stijgen (gemiddeld 5% per jaar). Dit laatste is nu nog niet in de meerjarenramingen verwerkt.

Daarnaast verwachten wij de komende jaren een verlaging van het dividend van de BNG Bank, namelijk van € 150.000 naar € 100.000. De uitkering van het dividend over het jaar 2019 is als gevolg van de coronacrisis op aangeven van de ECB vooralsnog uitgesteld naar oktober 2020.

Converteerbare hybride aandeelhouderslening Enexis

Aan uw Staten is in mei 2020 een voordracht voorgelegd met betrekking tot het voorgenomen besluit om aan Enexis in 2020 een hybride converteerbare aandeelhouderslening te verstrekken. De lening valt binnen een bandbreedte van minimaal circa € 33 en maximaal € 44 miljoen. Indien de lening wordt verstrekt kunnen de rentebaten indicatief worden geraamd op € 0,7 miljoen (2% over € 33 miljoen) per jaar, tot het moment dat de lening wordt geconverteerd naar aandelen. In afwachting van de definitieve bedragen, is in deze kadernota geen rekening gehouden met deze mogelijke rentebaten.

3. Bijdragen aan verbonden partijen - IPO

Momenteel werkt het IPO aan een bijstelling van de eigen begroting voor 2020 en het opstellen van de begroting 2021 en de bijbehorende meerjarenramingen. De kans is reëel dat onze bijdrage in de IPO-begroting 2020 met circa € 55.000 zal moeten worden verhoogd. Deze verhoging in 2020 is vooral toe te schrijven aan de verhoging van ons aandeel in de IPO-begroting. Vanaf 2021 zal onze bijdrage mogelijk nog verder stijgen (€ 240.000 per jaar), met name door een aantal onontkoombare uitgavenstijgingen van in totaliteit circa € 2,0 miljoen die structureel doorwerken. Omdat besluitvorming in IPO-AV over de begrotingsbijstellingen nog moet plaatsvinden, hebben wij in onze eigen (meerjaren-)ramingen nog geen rekening gehouden met deze eventuele verhoging van onze bijdrage aan het IPO. Wij verwachten bij de Najaarsmonitor 2020 te kunnen beschikken over de definitieve bedragen.

4. Opbrengst opcentenheffing motorrijtuigenbelasting

Wij hebben de raming van de verwachte opbrengst van opcentenheffing motorrijtuigenbelasting (mrb) ten opzichte van de Begroting 2020 bijgesteld. Daarbij baseren wij ons op de gegevens over de werkelijke ontwikkeling van het voertuigenpark, die wij periodiek van de Belastingdienst ontvangen. De geraamde opbrengst mrb is gebaseerd op de werkelijke aantallen per 1 januari 2020. De opbrengst over de periode 2020 tot en met 2024 zal naar verwachting in totaal met € 2,39 miljoen toenemen. Ten opzichte van de Begroting 2020 doen zich de volgende ontwikkelingen voor.

Nadere uitsplitsing gewichtsklassen

In het tot nu toe gebruikte rekenmodel zijn de zwaardere gewichtsklasse niet verder uitgesplitst. Vanwege uiteenlopende ontwikkelingen binnen deze gewichtsklasse zullen deze voortaan wel worden uitgesplitst. Door deze verfijning in ons rekenmodel kunnen we de raming voor de periode 2020-2024 in totaal met circa € 0,85 miljoen naar boven bijstellen.

Ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van het voertuigenpark.

Het blijkt dat het aantal voertuigen, waarvoor opcenten worden geheven, stijgt. Tevens is sprake van een verschuiving in gewichtsklasse, naar meer voertuigen in een hogere gewichtsklasse.

We zien ook een toename in het aantal volledig elektrische voertuigen. Deze zijn vrijgesteld van mrb en dus van opcenten. We hebben deze effecten verwerkt en per saldo leidt dit tot een stijging van de verwachte opbrengst in de periode 2020-2024 met in totaal € 0,78 miljoen. Daarbij hebben wij rekening gehouden met een beperkte groei van het voertuigenpark van 0,25% per jaar en een gemiddelde tariefstijging (indexatie) van gemiddeld 1,6% per jaar.

In het kader van het klimaatakkoord en de gevolgen van de voorgestelde maatregelen om elektrisch rijden (EV) te stimuleren, zijn we in IPO verband in gesprek met het Rijk om de effecten die dit heeft voor de opbrengst aan opcenten te compenseren. In dat kader is door de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) onderzocht in hoeverre de beleidsvoornemens van het Rijk gerelateerd aan de provinciale opcenten tot substantiële wijziging in inkomsten van provincies leiden. Uitkomst van het onderzoek is dat de door het Rijk genomen stimuleringsmaatregelen voor EV leiden tot minder opbrengsten voor de provincies aan opcenten mrb. Op dit moment wordt beoordeeld hoe we met het advies van het ROB omgaan in het bestuurlijk overleg tussen het Rijk en de provincies.

Wijziging van de uitgangspunten

Het blijkt, op basis van de ervaring van voorgaande jaren, dat de oninbaarheid van de opcenten mrb tot nu toe iets lager ligt dan geraamd. Daarom stellen we het percentage oninbaar bij, van 0,5% naar 0,4%. Dat levert in de periode 2020-2024 een voordeel op van in totaal € 0,30 miljoen.

Wij sluiten evenwel niet uit dat de mate van oninbaarheid als gevolg van de coronacrisis in 2020 en 2021 enigszins zal oplopen, met als mogelijk gevolg een iets lagere opbrengst van de opcentenheffing mrb. Dit effect valt nu nog niet te kwantificeren. Naar verwachting kunnen wij deze mogelijke gevolgen in de Begroting 2021 beter inschatten en op dat moment zo nodig in de ramingen verwerken.

Aangepast gewogen gemiddelde

Ons model berekent de verwachte opbrengst op basis van de werkelijke stand per 1 januari en per 1 juli van enig jaar. De werkelijke aantallen muteren echter dagelijks. Om dit effect beter in het model te benaderen passen we voortaan een gewogen gemiddelde toe. Door deze systeemwijziging kan de verwachte opbrengst in de periode 2020-2024 in totaal € 0,46 miljoen hoger worden geraamd.

In de volgende tabel hebben wij de hierboven toegelichte ontwikkelingen cijfermatig samengevat.

Tabel 4. Geraamde opbrengst opcentenheffing mrb 2020-2024

Omschrijving	(bedragen x € 1.000)					totaal 2020-2024
	2020	2021	2022	2023	2024	
Geraamde opbrengst opcenten mrb in Begroting 2020	57.776,6	58.818,2	59.928,8	61.044,7	62.165,8	
Geraamde opbrengst opcenten mrb in Kadernota 2020-2024	58.235,1	59.273,5	60.381,8	61.557,9	62.675,1	
Verskil ten opzichte van Begroting 2020	458,5	455,3	453,0	513,2	509,3	
Verklaring verschil:						
1. Nadere uitsplitsing gewichtsklassen	161,3	153,0	144,9	199,1	189,4	847,7
2. Ontwikkeling omvang en samenstelling voertuigenpark	150,4	153,1	155,9	158,9	161,9	780,2
3. Wijziging uitgangspunten	58,3	59,4	60,5	61,8	62,8	302,8
4. Aangepast gewogen gemiddelde	88,5	89,8	91,7	93,4	95,2	458,6
Totaal	458,5	455,3	453,0	513,2	509,3	2.389,3

5. Provinciefonds

a. Ontwikkelingen tot en met de meicirculaire 2020

In tabel 5 hebben wij de financiële gevolgen van de ontwikkelingen tot en met de [meicirculaire 2020](#) in vergelijking met de ramingen in de Begroting 2020 samengevat. Hierbij maken we een onderscheid tussen de financiële gevolgen voor de Algemene middelen (A.1 tot en met A.4) en de gevolgen voor de beschikbare sectorale middelen (B.5 en B.6).

In de periode 2020-2024 betekent de circulaire een toename van de inkomsten ten gunste van de Algemene middelen met in totaal circa € 670.600. Per jaar lopen de bedragen nogal uiteen. In de eerst jaren is sprake van een behoorlijke meevaller, maar vanaf 2022 is er sprake van tegenvallers variërend van circa € 0,11 miljoen in 2022 tot circa € 0,57 miljoen in 2024.

De toename van inkomsten met circa € 0,67 miljoen is bijna € 1,4 miljoen meer dan waarop we eerder hadden gerekend.

Dit wordt vooral veroorzaakt door de verevening van de inkomsten opcenten mrb en het actualiseren van de verdeelmaatstaven. Een en ander wordt hieronder verder toegelicht.

Vanaf 2025 zal dit nadeel weer omslaan in een bescheiden voordeel van circa € 0,07 miljoen vanwege het in 2025 naar verwachting hogere accres dan waarvan wij eerder zijn uitgegaan (2,07% in plaats van 1%).

Tabel 5. Financiële gevolgen decembercirculaire 2019 en meicirculaire 2020 Provinciefonds

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2020-2024
Stand volgens de Begroting 2020, incl. begrotingswijziging in mandaat	182.076,5	168.872,9	172.773,0	177.057,2	179.648,2	880.427,8
<u>Mutaties tot en met meicirculaire 2020 Provinciefonds:</u>						
A. Algemene middelen						
1. Verevening inkomsten opcenten mrb	482,9	-37,2	-317,1	-320,3	-323,6	-515,3
2. Bijstellen accressen 2019-2025	840,1	921,4	626,0	322,4	187,6	2.897,5
3. Wijziging fysieke eenheden verdeelmaatstaven 2020 en 2021	-398,2	-406,2	-416,6	-427,6	-435,7	-2.084,3
4. Nacalculatie onderuitputting BTW-compensatiefonds in 2019	372,7	0,0	0,0	0,0	0,0	372,7
subtotaal mutaties Algemene middelen	1.297,5	478,0	-107,7	-425,5	-571,7	670,6
B. Mutaties stelposten en sectorale middelen						
5. Bijstellen accressen 2019-2024, aandeel middelen verkeer en vervoer	855,5	886,2	485,7	66,0	-123,8	2.169,6
6. DU-Ondersteuning Net op zee	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0
subtotaal mutaties sectorale middelen	905,5	886,2	485,7	66,0	-123,8	2.219,6
Stand volgens meicirculaire 2020	184.279,5	170.237,1	173.151,0	176.697,7	178.952,7	883.318,0

A. Wijzigingen met financiële gevolgen voor de Algemene middelen

1. Verevening inkomsten opcenten mrb

De verevening van inkomsten opcenten mrb via het Provinciefonds heeft vooral als doel om provincies met een relatief klein belastinggebied via het Provinciefonds te compenseren, zodat zij een min vergelijkbaar voorzieningenniveau kunnen bieden.

De nacalculatie over 2019 en de bijstelling van de raming 2020 van de opbrengst opcenten mrb leidt in 2020 tot een eenmalige extra bate van circa € 0,48 miljoen.

Omdat de verwachte groei van de opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting (mrb) voor 2021 en 2022 door de fondsbeheerders op 0,2% i.p.v. 1,0% wordt geraamd, valt de verevening van deze inkomsten via het Provinciefonds voor onze provincie vanaf 2022 structureel zo'n € 0,32 miljoen per jaar minder gunstig uit.

2. Bijstellen accressen 2020-2025

Met betrekking tot de vanaf 2019 te hanteren accressen hanteren wij op basis van de meicirculaire 2020 de volgende uitgangspunten:

- Het accres 2019 wordt verhoogd van 6,06% naar 6,15%. Het effect van deze nacalculatie met +0,09% is beperkt en werkt structureel door. De nacalculatie over 2019 wordt verrekend in 2020.
- Het Rijk heeft in overleg met de VNG en het IPO besloten om de stand van het accres (volume en loon- en prijsontwikkeling) zoals gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2020 te bevriezen voor de jaren 2020 en 2021. Als er zich grote onverwachte wijzigingen voordoen zullen de fondsbeheerders hierover met het IPO en de VNG in gesprek gaan. Het is aan een nieuw kabinet om in overleg met de medeoverheden te besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan. Hierover zal het kabinet te zijner tijd aan de Raad voor het Openbaar Bestuur om advies vragen. Op basis van die afspraak wordt het accres 2020 en 2021 nu bevroren op 4,62% respectievelijk 3,71%. Vanwege de onzekerheid met betrekking tot de ontwikkeling van de ruimte onder het plafond BCF en een mogelijk tegenvallende ontwikkeling van de inwonertallen, halen we nu vanuit behoedzaamheid 1% van deze percentages af. Voor het jaar 2020 zullen wij op basis van de septembercirculaire 2020 bekijken of de verlaging met 1% dan voor 2020 kan komen te vervallen.
- Het accres voor de jaren 2022 tot en met 2025 wordt geraamd op gemiddeld 2,07% per jaar op basis van het gemiddelde van accressen 2022-2025 rekening houdend met een aftrek van 1 procentpunt vanwege ons eigen behoedzame scenario.

Op basis van deze uitgangspunten treedt er ten opzichte van de Begroting 2020 een voordeel op van circa € 0,84 miljoen in 2020 oplopend tot € 0,92 miljoen in 2021. Vanwege het lagere accres in de jaren vanaf 2022 neemt dit voordeel geleidelijk aan weer af tot circa € 0,19 miljoen in 2024

3. Wijziging fysieke eenheden per verdeelmaatstaven 2020 en 2021

De fysieke eenheden per verdeelmaatstaf, met name die van de maatstaf inwonertallen, zijn in de decembercirculaire 2019 gewijzigd. Daardoor treedt voor onze provincie een nadeel op van structureel € 0,40 miljoen per jaar.

4. Nacalculatie onderuitputting BTW-Compensatiefonds 2019

In 2019 hebben gemeenten en provincies minder BTW gedeclareerd bij het BCF dan waarmee in de septembercirculaire 2019 is gerekend. Daardoor is in 2019 uiteindelijk sprake van een grotere ruimte onder het plafond van het BCF. Het aandeel van de provincies daarin wordt conform afspraak tussen Rijk, gemeenten en provincies in 2020 aan het Provinciefonds (+ € 6,7 miljoen) toegevoegd. Ons aandeel in deze incidentele verhoging van onze uitkering in 2020 bedraagt circa € 0,37 miljoen.

B. Wijzigingen zonder financiële gevolgen voor de Algemene middelen

5. Bijstellen accressen 2020-2025, aandeel middelen verkeer en vervoer

Zie de toelichting bij onderdeel A.2. Volgens eerder met u gemaakte afspraken worden de middelen Verkeer en vervoer (voormalige middelen duVV) van hetzelfde accres voorzien als de Algemene middelen.

6. DU-Ondersteuning Net op zee

Wij ontvangen in 2020 eenmalig € 50.000 voor het ondersteunen van diverse decentrale overheden in het project 'Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden'. In het project wordt gezocht naar het beste tracé voor de verbinding van het windenergiegebied ten noorden van de Waddeneilanden met het hoogspanningsnet op land. Het afgelopen jaar is van een zoekgebied overgegaan naar 9 mogelijke tracés. Op basis van de milieueffectrapportage fase 1 en de integrale effectenanalyse zal de minister van EZK de decentrale overheden vragen om een gezamenlijk regioadvies, wat gebruikt zal worden om hem te adviseren in zijn keuze voor een voorkeursalternatief. Voor meer informatie: www.netopzee.eu/tennoordenvandewaddeneilanden.

b. Financiële problematiek provincie Zeeland.

Naast de financiële gevolgen van de ontwikkelingen tot en met de meicirculaire 2020 hebben we voor 2021 en 2022 rekening gehouden met het continueren van de tijdelijke bijdrage aan de provincie Zeeland (€ 0,28 miljoen per jaar), ter compensatie van het wegvallen van de inkomsten van deze provincie uit het dividend van Delta. Deze bijdrage vloeit voort uit een door de 12 provincies gezamenlijk gemaakte nieuwe afspraak.

G. Financieel perspectief inclusief voorziene (autonome) ontwikkelingen

De begrotingsruimte is door de voorziene (autonome) ontwikkelingen is omgeslagen van positieve € 6,6 miljoen naar ruim € 6,3 miljoen negatief (€ 6,6 miljoen minus € 12,9 miljoen).

Deze verslechtering met circa € 12,9 miljoen wordt vrijwel volledig veroorzaakt door lagere rentebaten en lagere dividendopbrengsten van Enexis (- € 15,6 miljoen).

2.2. Bestedingsvoorstellen

In deze paragraaf gaan wij eerst in op de het beslag dat de bestedingsvoorstellen uit hoofdstuk 1 op de Algemene middelen doen. Vervolgens leggen wij in paragraaf 2.3 uw Staten voorstellen voor om het ontstane tekort te dekken.

In tabel 6 zijn de voorstellen samengevat opgenomen.

Tabel 6. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen/Overige maatregelen 2020-2024

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	gemiddelde 2021-2024	gemiddelde 2021-2024
Reeds door uw Staten besloten							
1. Beëindiging subsidie Bouwrecht	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-4,0	-0,8
Subtotaal reeds door PS besloten	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-4,0	-0,8
Nog door uw Staten te besluiten							
A. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. Algemene middelen (begrotingsruimte)							
1. Gebiedsontwikkeling	1.144,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.144,0	0,0
2. Omgevingswet	160,2	118,2	118,2	118,2	118,2	633,2	118,2
3. MER	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0
4. Bos en Hout	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	0,0	0,0	0,0
5. Stikstof biodiversiteit	1.230,2	1.295,4	846,5	365,0	0,0	3.737,1	626,7
6. Opgave Wadden: procesmiddelen Lauwersmeer	50,0	-150,0	50,0	50,0	0,0	0,0	-12,5
7. Areaalwijziging	76,1	77,2	78,7	80,3	81,9	394,2	79,5
8. Provinciale Meefinanciering	p.m.	p.m.	p.m.	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Cofinanciering waterstof projecten HEAVENN	2.000,0	1.000,0	2.000,0	-5.000,0	0,0	0,0	-500,0
10. Regio Groningen-Assen, bijdrage vanaf 2024	0,0	0,0	0,0	0,0	1.213,0	1.213,0	303,3
11. Opkomstbevordering Statenverkiezingen	20,0	60,0	60,0	60,0	p.m.	200,0	45,0
12. Formatie Interbestuurlijk Toezicht (IBT)	54,5	113,0	117,6	122,4	127,5	535,0	120,1
13. Risico-afdekking Spoed voor Jeugd	p.m.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
subtotaal A	4.785,0	2.513,8	3.271,0	-4.204,1	1.540,7	7.906,5	780,4
B. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen t.l.v. bestaande middelen (substitutie)							
1. Programma Slim en Groen en Fietsstrategie t.b.v. AKP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Harmonisatie toelagen (€ 200.000 per jaar)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Formatie Bouwheerschap (1 fte fs 11 + werkplekfinanc.)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Formatie team RO (0,9 fte fs 11 + werkplekfinanc.)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
subtotaal B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C. Overige maatregelen							
1. Corona-aanpak	4.000,0	5.000,0	2.500,0	0,0	0,0	11.500,0	1.875,0
subtotaal C	4.000,0	5.000,0	2.500,0	0,0	0,0	11.500,0	1.875,0
Totaal nog door uw Staten te besluiten	8.785,0	7.513,8	5.771,0	-4.204,1	1.540,7	19.406,5	2.655,4
Totaal reeds besloten en nog door uw Staten te besluiten	8.784,2	7.513,0	5.770,2	-4.204,9	1.539,9	19.402,5	2.654,6

Bij de inzet voor een tweetal voorstellen, te weten Stikstof biodiversiteit en Provinciale Meefinanciering, willen wij in deze collegeperiode de volgende beleidslijn hanteren:

- 25% van de (structurele) meevallers, met een maximum van € 5,6 miljoen, zal worden ingezet voor de verdere aanvulling van het budget voor Stikstof biodiversiteit (€ 6 miljoen als rekening wordt gehouden met de € 400.000 die nu al voor 2020 beschikbaar wordt gesteld);
- 25% van de (structurele) meevallers, met een maximum van € 5,9 miljoen, zal worden ingezet voor de verdere aanvulling van het budget Provinciale Meefinanciering (specifiek gelabeld voor Just Transition Fund (JTF)).

Het totaal van de onontkoombare en noodzakelijke voorstellen, dat beslag legt op de begrotingsruimte, is circa € 7,9 miljoen. De inzet voor de corona-aanpak zal maximaal € 11,5 miljoen bedragen, waardoor totaal van deze voorstellen uitkomt op maximaal € 19,4 miljoen. In paragraaf 2.3 wordt nader ingegaan op de financiële dekking van deze voorstellen.

2.3. Dekkingsvoorstel

Dekking tekort als gevolg van voorziene ontwikkelingen

Het tekort, dat door de autonome ontwikkelingen ontstaan is in de post renten en dividenden, willen wij invullen door een onttrekking aan het stamkapitaal (lees: reserve Compensatie dividend Essent). De reserve Compensatie dividend Essent is na de verkoop van de aandelen Essent in 2009 ingesteld ter compensatie van het weggefallen dividend van Essent. Bij de verkoop van de aandelen Essent is afgesproken dat een bedrag van € 100 miljoen (exclusief brugleningen Enexis) eeuwigdurend in stand moest blijven zodat de rente over dit 'stamkapitaal' als compensatie van het weggefallen dividend kon dienen. De stand van de reserve bedraagt per 31 december 2019 € 143,8 miljoen (Jaarrekening 2019).

Gezien de relatie tussen enerzijds de rentebaten en het dividend van Enexis en anderzijds het rendement op het stamkapitaal stellen wij voor om het bedrag van € 15,6 miljoen, dat wij in de periode 2020-2024 minder ontvangen aan rentebaten en dividend Enexis, te dekken uit het de reserve Compensatie dividend Essent. Inclusief rentederving gaat het in de periode 2020-2024 om een totale onttrekking aan deze reserve van € 16 miljoen. Rekening houdend met dit dekkingsvoorstel ontstaat er weer begrotingsruimte van bijna € 9,3 miljoen (- € 6,3 miljoen + € 15,6 miljoen).

Dekking tekort als gevolg van bestedingsvoorstellen

In hoofdstuk 1 presenteren wij bestedingsvoorstellen met een totaal van € 19,4 miljoen. Wij hebben de financiële gevolgen van die voorstellen samengevat in tabel 6 in paragraaf 2.2.

Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen

Van de bestedingsvoorstellen heeft circa € 7,9 miljoen betrekking op de onontkoombare en noodzakelijke voorstellen. Wij stellen voor die bestedingsvoorstellen te dekken ten laste van de hierboven aangegeven ruimte van bijna € 9,3 miljoen. Er resteert daarna nog een bedrag van bijna € 1,4 miljoen aan begrotingsruimte (€ 9,3 miljoen minus € 7,9 miljoen).

Corona-aanpak

Wij stellen in deze kadernota voor om maximaal € 11,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de corona-aanpak.

Wij stellen voor dit bedrag als volgt te dekken:

- € 4,5 miljoen (3 x € 1,5 miljoen) ten laste van het flexibel budget 2021-2023;
- € 0,5 miljoen ten laste van de begrotingsruimte
- € 5,0 miljoen ten laste van het Stamkapitaal (inclusief rentederving € 5,3 miljoen).
- € 1,5 miljoen ten laste van de bestaande middelen voor de Groninger Ondernemersregeling.

Samenvatting dekkingsvoorstellen.

Als we het bovenstaande samenvatten komen we tot de conclusie dat in de periode 2020-2024:

- in totaal een bedrag van € 21,3 miljoen aan het Stamkapitaal (inclusief rentederving) zal moeten worden onttrokken (€ 16,0 miljoen + € 5,3 miljoen);
- in totaal een bedrag van € 8,4 miljoen (€ 7,9 miljoen + € 0,5 miljoen) vanuit de begrotingsruimte 2020-2024 van bijna € 9,3 miljoen nodig is voor dekking van de onontkoombare en noodzakelijke bestedingsvoorstellen en corona-aanpak;
- er dan nog een begrotingsruimte resteert van in totaal bijna € 0,9 miljoen;
- in totaal € 4,5 miljoen wordt ingezet vanuit het flexibel budget 2021-2023;
- in totaal € 1,5 miljoen wordt ingezet vanuit de Groninger Ondernemersregeling; dit betreft de inzet van bestaande middelen, waarover uw Staten geen afzonderlijk besluit meer hoeven te nemen;
- er dan nog een flexibel budget resteert van € 0,50 miljoen per jaar in de jaren 2021 tot en met 2023 en € 2,0 miljoen in 2024.

Vanwege de onzekerheden waarmee het financiële perspectief is omgeven stellen wij voor om de nu voor de periode 2020-2024 nog beschikbare begrotingsruimte van bijna € 0,9 miljoen niet verder in te vullen en bij de Begroting 2021, in het licht van de dan bekende ontwikkelingen, te bezien of deze middelen dan alsnog kunnen worden ingezet.

Tabel 7 laat zien hoe we dit dekkingsvoorstel hebben verwerkt in het financieel perspectief.

Tabel 7. Het financieel perspectief 2020-2024 na dekkingsvoorstel

(bedragen x € 1.000)							
Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2020-2024	gemiddelde 2021-2024
A. Financieel perspectief Begroting 2020, excl. flexibel budget	2.012,1	1.059,2	1.131,2	1.203,3	3.238,8	8.644,6	1.658,1
B. Wijzigingen:							
1. Door PS vastgestelde begrotingswijzigingen	4.791,3	351,3	387,6	425,4	-32,0	5.923,6	283,1
2. Benodigd flexibel budget 2021-2024		-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-2.000,0	-8.000,0	-2.000,0
3. Voorziene ontwikkelingen	2.200,1	-2.694,3	-3.137,5	-4.073,7	-5.218,4	-12.923,8	-3.781,0
4. Onontkoombare en noodzakelijke voorstellen	-4.784,2	-2.513,0	-3.270,2	4.204,9	-1.539,9	-7.902,5	-779,6
5. Overige maatregelen (Corona-aanpak)	-4.000,0	-5.000,0	-2.500,0	0,0	0,0	-11.500,0	-1.875,0
Subtotaal wijzigingen Kadernota 2020-2024	-1.792,8	-11.856,1	-10.520,1	-1.443,5	-8.790,2	-34.402,7	-8.152,5
C. Financieel perspectief Kadernota 2020-2024 incl. flexibel budget (= A + B)	219,3	-10.796,9	-9.388,9	-240,2	-5.551,4	-25.758,1	-6.494,3
D. Dekkingsmaatregelen:							
1. Herschikking begrotingsruimte 2020-2024 (via Algemene reserve)	-1.719,3	3.719,3	-500,0	-1.500,0	0,0	0,0	429,8
2. Inzet flexibel budget 2021-2025	0,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	0,0	4.500,0	1.125,0
3. Inzet Stamkapitaal (reserve Compensatie dividend Essent)	0,0	5.788,1	8.719,6	736,3	6.056,0	21.300,0	5.325,0
4. Rentederiving inzet Stamkapitaal	0,0	0,0	-120,3	-285,6	-294,1	-700,0	-175,0
5. Sectorale middelen - Groninger Ondernemingsregeling (t.b.v. corona-aanpak)	1.500,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.500,0	0,0
Subtotaal dekkingsmaatregelen	-219,3	11.007,4	9.599,3	450,7	5.761,9	26.600,0	6.704,8
E. Financieel perspectief incl. dekking, bovenop beschikbare flex. budget (= C + D)	0,0	210,5	210,5	210,5	210,5	841,9	210,5
F. Idem, inclusief beschikbaar flexibel budget	0,0	710,5	710,5	710,5	2.210,5	4.341,9	1.085,5

NB. Bedragen voorzien van een minteken betekenen een beslag op de Algemene middelen (flexibel budget)

De in tabel 7 vanaf 2021, bij regel E, aangegeven begrotingsruimte van gemiddeld circa € 0,21 miljoen per jaar (afgerond bijna € 0,9 miljoen voor de periode 2020-2024) komt boven het flexibel budget van € 0,50 miljoen per jaar in de jaren 2021 tot en met 2023 en € 2 miljoen in 2024.

Het financieel perspectief 2020-2024 is met een aantal onzekerheden omgeven. In de volgende paragraaf lichten wij de belangrijkste onzekerheden nader toe.

2.4. Risico's/onzekerheden

Het financieel perspectief 2020-2024 is met de nodige onzekerheden omgeven. De belangrijkste onzekerheden lichten wij hieronder toe.

1. Gevolgen Coronacrisis

Als gevolg van de corona-uitbraak heeft de Rijksoverheid een aantal maatregelen getroffen (intelligente lockdown) die financiële gevolgen hebben voor de provinciale financiën. Daarbij heeft het Rijk aangegeven dat zij de reële kosten en inkomstenderiving zullen compenseren. Op 28 mei heeft de minister van Binnenlandse Zaken [de Tweede Kamer](#) geïnformeerd over de wijze waarop de decentrale overheden gecompenseerd worden. Een belangrijk aspect is de bevrozing van de accessen van het Provinciefonds op de stand van de Voorjaarsnota 2020 van het Rijk, zodat de uitkering uit het Provincie niet aan fluctuaties onderhevig is. Over het proces rondom de compensatie van gemaakte kosten en gedeelde inkomsten worden nog nader afspraken met het Rijk gemaakt.

2. Pensioenpremie 2020 e.v./CAO 2021 e.v.

Vooralsnog bestaat alleen duidelijkheid over de te betalen pensioenpremie in 2020. In hoeverre de komende jaren een verdere verhoging van de premie nodig is, is afhankelijk van diverse factoren zoals de economische ontwikkeling, de te behalen beleggingsresultaten, de door de pensioenfondsen te hanteren rekenrente en de uiteindelijke dekkingsgraad. Voor de jaren na 2020 blijft vooralsnog onzekerheid bestaan over de gevolgen van de voor die jaren nog af te sluiten cao's.

3. Afwijkende ontwikkelingen van rente, dividenden en inflatie

Voor de verwachte loon- en prijsontwikkelingen hebben wij ons gebaseerd op de verwachtingen, die het Centraal Planbureau (CPB) in december 2019 heeft gepresenteerd.

De kans bestaat dat in de loop van de komende jaren zal blijken dat er sprake is van een afwijkende ontwikkeling van lonen, prijzen, rente en dividenden. Afhankelijk van de richting van de afwijkingen kan dit leiden tot verslechtingen dan wel verbeteringen van het financiële perspectief.

4. Klimaataakkoord/elektrische voertuigen

In het klimaataakkoord zijn beleidsvoornemens vastgelegd om het Elektrisch Vervoer (EV) te stimuleren. Daar waar dit gebeurt door het vrijstellen van mrb voor EV heeft dit direct invloed op de heffing van opcenten door de provincie. Net als in het verleden bij de Autobrief II zijn elektrische personenauto's tot en met 2024 vrijgesteld van de mrb en daarmee in principe ook van opcenten.

Provincies hebben aangedrongen op compensatie van de gederfde inkomsten. Om een beeld te krijgen van de hoogte van de derving is de Raad voor het openbaar bestuur (ROB) gevraagd een uitspraak te doen of er sprake is van derving en vervolgens op welke wijze deze derving gecompenseerd dient te worden.

Inmiddels heeft het ROB haar advies uitgebracht. De Raad stelt vast dat een eenzijdige maatregel van het Rijk leidt tot een inperking van de belastinggrondslag van de provincies. Dit betekent een aantasting van de open huishouding van de provincies. Door de inperking van de belastinggrondslag lopen zij potentiële inkomsten mis. Vervolgens ligt de vraag voor, via welke bekostigingswijze de financiële gevolgen voor de provincies kunnen worden opgevangen.

Bij de afweging of en op welke wijze de provincies gecompenseerd moeten worden, dienen de politieke, bestuurlijke en financiële verhoudingen mee te wegen. Zo is het Interbestuurlijk Programma (IBP) de klimaatopgave nadrukkelijk als een gezamenlijke opgave van de verschillende overheidslagen bestempeld. Tegelijkertijd is bij het sluiten van het Klimaataakkoord niet vastgelegd dat het aandeel van de provincies in de Klimaatopgave bestaat uit het afzien van de opcenten mrb op EV. Uitgangspunt voor de Raad is dat uit artikel 2 Fwv volgt dat zonder een nadrukkelijke politiek-bestuurlijke weging het in de rede ligt dat het Rijk de provincies compenseert voor de gederfde inkomsten uit de opcenten MRB ten gevolge van het invoeren van de (gedeeltelijke) mrb-vrijstelling op (PH)EV's.

In IPO-verband wordt het bestuurlijk overleg over dit onderwerp verder voorbereid. Zolang er echter geen harde afspreken zijn gemaakt, zal het risico van uitholling van de belastinggrondslag reëel blijven.

5. Minder ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds

Vanaf 2015 wordt er een plafond in het BTW-compensatiefonds (BCF) gehanteerd, dat meegroeit met de ontwikkeling van het accres Provinciefonds. Voor zover compensatie van btw bij het BCF het plafond te boven gaat wordt het provincie- en Gemeentefonds gekort voor de overschrijding. Omgekeerd geldt er een bijstorting in het provincie- en Gemeentefonds wanneer het plafond van het BCF wordt onderschreden.

Voor de korte termijn verwacht het Rijk een overschrijding van het plafond. Dit betekent een toevoeging aan het Provinciefonds. In onze ramingen voor 2020 en volgende jaren hebben wij daarmee rekening gehouden. Doordat veel provincies nog steeds ambitieuze investeringsprogramma's hebben, is de kans aanwezig dat door het beroep op het BCF het plafond de komende jaren zal overstijgen. Dit zal dan leiden tot een korting op het Provinciefonds en derhalve tot een vermindering van de begrotingsruimte.

Wij hebben bij onze raming van de uitkeringen uit het Provinciefonds vanaf 2020 rekening gehouden met ruimte onder het plafond van BTW-compensatiefonds. Dit hebben wij voor 2020 gedaan op het niveau van de extra-comptabele ramingen in de septembercirculaire 2019. Uit de volgende septembercirculaire (2020) moet blijken in hoeverre deze ruimte onder het plafond lager zal uitvallen. De daaruit mogelijk voortvloeiende tegen- of meevallers zullen, voor zover wij deze niet door middel van ons eigen behoedzame scenario bij het ramen van het accres kunnen worden opgevangen, op dat moment met de beschikbare begrotingsruimte moeten worden verrekend.

6. Herverdeeleffecten gewijzigd/nieuw verdeelmodel Provinciefonds vanaf 2021 e.v.

In het Bestuurlijke Overleg Financiële verhoudingen (BOFv) van 23 mei 2018 is afgesproken dat de actualisatie van het verdeelmodel van het Provinciefonds in een gelijk partnerschap wordt opgepakt door de provincies en de fondsbeheerders (BZK en FIN).

Stand van zaken korte termijn acties

In het voorjaar 2020 zijn de twee knelpunten waarvoor op korte termijn een oplossing gevonden moest worden, opgelost. De oplossing die in 2018 voor het probleem voor Zeeland afgesproken is tot en met 2020, is om ook in 2021 en 2022 een tijdelijke bijdrage aan de provincie Zeeland te verstrekken van in totaal € 6,7 miljoen per jaar. Voor wat betreft de problematiek Vijfheerenlanden is door BZK een oplossing doorgevoerd in het Provinciefonds (decembercirculaire 2019). Beide oplossingen hebben wij verwerkt in het financieel perspectief.

Stand van zaken langere termijn acties

De langere termijn acties betreffen een integrale herziening van het verdeelmodel Provinciefonds en een onderzoek naar de bouwstenen voor een toekomstig provinciaal belastinggebied.

Inhoudelijk moet in ieder geval onderzoek worden gedaan naar het kostengeoriënteerde karakter van de verdeling (eis Fvw), een robuustere dynamiek van de verdeling, regionaal economische ontwikkeling en de wijze waarop eigen inkomsten in de verdeling wordt meegenomen. Eind 2020/ begin 2021 zullen de eerste uitkomsten van de actualisatie verdeelmodel naar verwachting bekend worden.

Een nieuw of gewijzigd verdeelmodel zal op termijn aanleiding kunnen geven tot een andere verdeling van de middelen over de provincies en daarmee tot herverdeeleeffecten. Daarover is nu nog geen enkele uitspraak te doen.

Bijlagen

1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2020-2024
2. Overzicht door PS vastgestelde begrotingswijzigingen bij separate Statenvoordrachten en door GS in mandaat genomen besluiten

Bijlage 1. Uitgangspunten meerjarenramingen 2020-2024

Accressen/omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
LASTEN					
1. Apparaatskosten:	2,6380%	2,8921%	3,6311%	3,6311%	3,7630%
<u>Waarvan:</u>	<u>in %</u>				
Personele kosten, incl. sociale lasten en incidentele looncomponent	75,0%	3,0000%	3,6000%	4,5000%	4,5000%
Goederen en diensten ^{1) en 2)}	19,4%	2,0000%	0,9900%	1,3200%	2,0000%
Kapitaallasten	5,6%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
2. Exploitatie-/budgetsubsidies (incl. cultuurnota):	2,3000%	2,6000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie lopend jaar	2,3000%	2,6000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
Exploitatie-/budgetsubsidies (uitzonderingen):	2,3000%	2,6000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie lopend jaar	2,3000%	2,6000%	2,3000%	2,3000%	2,3000%
- compensatie voorgaande jaren	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
3. Vaste bijdragen	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
4. Goederen en diensten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,0000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- ten laste van heffingen ²⁾	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
- uitzonderingen	2,0000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
5. Belastingen:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,0000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
6. Inkomensoverdrachten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,0000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
7. Vermogensoverdrachten:					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,0000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
8. Te betalen rente:					
- kortlopende leningen	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
- nieuwe langlopende leningen	3,5700%	2,4600%	2,4200%	3,9700%	1,6900%
- eigen vermogen	2,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
- rente-omslagpercentage via berekening	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
9. Flexibel budget	0,0	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 0,5 mln.	€ 2 mln.
10. Onvoorziene uitgaven	€ 0,25 mln.	€ 0,25 mln.	€ 0,25 mln.	€ 0,25 mln.	€ 0,5 mln.
BATEN					
11. Vergoeding personeelskosten, excl. incidenteel	2,0000%	2,6000%	2,5000%	2,5000%	2,5000%
12. Vergoeding apparaatskosten	2,6380%	2,8921%	3,6311%	3,6311%	3,7630%
13. Vergoeding goederen en diensten					
- Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud provinciale infrastructuur	2,0000%	1,5000%	2,0000%	2,0000%	2,0000%
- overig ²⁾	2,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	2,0000%
- vaste vergoeding	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%	0,0000%
13. Legestarieven	1,6000%	1,6000%	1,6000%	1,6000%	1,6000%
14. Groei voertuigenpark	0,2500%	0,2500%	0,2500%	0,2500%	0,2500%
15. Tarieven opcenten mrb per 1 januari	1,6000%	1,6000%	1,6000%	1,6000%	1,6000%
16. Accres Provinciefonds ³⁾	3,6200%	2,7100%	2,0675%	2,0675%	2,0675%

1) In principe geldt hier voor vanaf 2021 de nullijn. Echter in sommige gevallen zijn de uitgaven niet beïnvloedbaar en krijgen wij met kostenstijgingen te maken. Daarnaast is er sprake van materiële apparaatskosten beheer en onderhoud wegen en kanalen.

Bij dit onderdeel wordt overeenkomstig eerder gemaakte afspraken een compensatie voor prijsstijgingen gegeven.

Het weergegeven percentage is een gewogen gemiddelde van deze drie componenten.

2) In het kader van het Coalitieakkoord 2019-2023 worden de accressen van kredieten en materiële apparaatskosten vanaf 2021 op 0% per jaar gesteld.

3) Het accres Provinciefonds wordt vanaf 2018 gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de totale rijksuitgaven onder het uitgavenplafond.

Bijlage 2. Overzicht door PS vastgestelde begrotingswijzigingen bij separate Statenvoordrachten en door GS in mandaat genomen besluiten

A. Door PS bij separate voordrachten vastgestelde begrotingswijzigingen 2020

					bedragen x € 1.000							
Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	PS-datum	Lasten/Baten	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
1. Ruimte en water												
	8100	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-80,0	-80,0	-80,0	-80,0	-80,0	-80,0	-80,0	
	3900	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-9,3	-9,3	-9,3	-9,3	-9,5	-9,7	-9,9	
					Totaal lasten	-89,3	-89,3	-89,3	-89,3	-89,5	-89,7	-89,9
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-89,3	-89,3	-89,3	-89,3	-89,5	-89,7	-89,9
2. Milieu en energie												
	4100	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-18,6	-18,6	-18,6	-18,6	-18,6	-18,6	-18,6	
	4600	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	-45,0	
	4900	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten		-8,5	-8,7	-8,9	-9,1	-9,3	-9,5	
					Totaal lasten	-63,6	-72,1	-72,3	-72,5	-72,7	-72,9	-73,1
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-63,6	-72,1	-72,3	-72,5	-72,7	-72,9	-73,1
3. Platteland en natuur												
	5100	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-400,0	-400,0	-400,0	-400,0	-400,0	-400,0	-400,0	
	5100	Ontwerp Programmabegroting 2021 Prolander	27-5-2020	Lasten	88,1	143,5	107,2	69,4	32,0			
	5201	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-75,0	-75,0	-75,0	-75,0	-75,0	-75,0	-75,0	
	6100	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	
					Totaal lasten	-586,9	-531,5	-567,8	-605,6	-643,0	-675,0	-675,0
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-586,9	-531,5	-567,8	-605,6	-643,0	-675,0	-675,0
4. Bereikbaarheid												
	2100	Verkenning aanpak Ring West N370 (cap.krediet)		Lasten	520,0							
	2900	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-2.074,2	-2.074,2	-2.074,2	-2.074,2	-2.075,7	-2.077,2	-2.078,7	
	2300	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-12,7	-13,0	-13,3	-13,6	-13,9	-14,2	-14,5	
	0804	Reserve MIT: verkenning aanpak Ring West N370		Baten	520,0							
					Totaal lasten	-1.566,9	-2.087,2	-2.087,5	-2.087,8	-2.089,6	-2.091,4	-2.093,2
					Totaal baten	520,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-2.086,9	-2.087,2	-2.087,5	-2.087,8	-2.089,6	-2.091,4	-2.093,2
5. Economie												
	6200	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten		-162,0	-162,0	-162,0	-162,0	-162,0	-162,0	
	6300	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten			-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	
	6400	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	
					Totaal lasten	-50,0	-212,0	-412,0	-412,0	-412,0	-412,0	-412,0
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-50,0	-212,0	-412,0	-412,0	-412,0	-412,0	
6. Cultuur en maatschappij												
	7202	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten			-500,0	-511,5	-523,3	-535,3	-547,6	
	7902	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten		-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	-50,0	
	8101	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten			-25,0	-25,6	-26,2	-26,8	-27,4	
	8102	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	
					Totaal lasten	-15,0	-65,0	-590,0	-602,1	-614,5	-627,1	-640,0
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	-15,0	-65,0	-590,0	-602,1	-614,5	-627,1	-640,0
7. Openbaar bestuur												
	1901	SNN-begroting 2020 (en 2021)	27-5-2020	Lasten	336,0							
	1902	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-22,9	-22,9	-22,9	-22,9	-22,9	-22,9	-22,9	
	1903	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-60,0	-60,0	-60,0	-60,0	-60,2	-60,4	-60,6	
					Totaal lasten	253,1	-82,9	-82,9	-82,9	-83,1	-83,3	-83,5
					Totaal baten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
					Totaal saldo	253,1	-82,9	-82,9	-82,9	-83,1	-83,3	-83,5
8. Algemene dekkingmiddelen en bedrijfsvoering												
	0501	Herprioritering wettelijke en autonome taken	5-2-2020	Lasten	-262,1	-267,0	-272,1	-277,4	-285,5	-294,1	-302,8	
	0500	Stelpost herprioritering wett. en autonome taken	5-2-2020	Lasten	2.149,0	3.224,0	4.299,0	4.299,0	4.299,0	4.299,0	4.299,0	
	0500	Stelpost continueren nieuw beleid (surplus taakst.)	5-2-2020	Lasten					22,9	46,5	70,5	
	0808	Herschikking begrotingsruimte n.a.v. herprioritering	5-2-2020	Lasten			-512,7	-494,8				
	0808	Storting res. Afschrijvingen doorfietsroute Gr.-Leek	10-6-2020	Lasten	7.750,0							
	0808	Herschikking begrotingsruimte n.a.v. herprioritering	5-2-2020	Baten	-1.175,8	168,3						
	0808	Ontr. res. MIT doorfietsroute Groningen-Leek	10-6-2020	Baten	7.750,0							
					Totaal lasten	9.636,9	2.957,0	3.514,2	3.526,8	4.036,4	4.051,4	4.066,7
					Totaal baten	6.574,2	168,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
					Totaal saldo	3.062,7	2.788,7	3.514,2	3.526,8	4.036,4	4.051,4	4.066,7
					Eindtotaal lasten	7.518,3	-183,0	-387,6	-425,4	32,0	0,0	0,0
					Eindtotaal baten	7.094,2	168,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
					Eindtotaal saldo	424,1	-351,3	-387,6	-425,4	32,0	0,0	0,0

B. Door GS in mandaat genomen besluiten tot wijziging van de Begroting 2020

						bedragen x€ 1.000				
Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten/Baten	2020	2021	2022	2023	2024
1. Ruimte en water										
	8100	Overboeking 2019-2020: Retailagenda	K17476	C	Lasten	798,5				
	8100	Besteding rentesurplus lening OZG	K19919	C	Lasten	600,0				
	8200	PF decembercirc. 2019: DU Versnelling flexwonen	K7875	A	Lasten	250,0				
	3900	Overboeking 2019-2020: DU Hydrologische maatregelen	K17476	B	Lasten	332,9				
	0801	PF decembercirc. 2019: Reserve Overboeking kredieten	K7875	A	Baten	250,0				
	0801	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	B	Baten	332,9				
	0801	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	C	Baten	798,5				
	0801	Reserve Leefbaarheid: besteding rentesurplus lening OZG	K19919	C	Baten	600,0				
						Totaal lasten	1.981,4	0,0	0,0	0,0
						Totaal baten	1.981,4	0,0	0,0	0,0
						Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0
2. Milieu en energie										
	4102	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K15236	A	Lasten	4.200,0	800,0			
	4102	Overboeking 2019-2020: DU NPG Participatie/proj.organisatie	K17476	B	Lasten	150,1				
	4102	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K15236	A	Baten	4.200,0	800,0			
	4400	Overboeking 2019-2020: DU Opruiming drugsafval	K17476	B	Lasten	40,2				
	4602	Procesbegeleider Net op Zee ten noorden van de Waddenzee	K1262	A	Lasten	50,0				
	4602	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Lasten	1.240,0				
	4602	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Baten	1.240,0				
	0802	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	B	Baten	190,3				
						Totaal lasten	5.680,3	800,0	0,0	0,0
						Totaal baten	5.630,3	800,0	0,0	0,0
						Totaal saldo	50,0	0,0	0,0	0,0
3. Platteland en natuur										
	5100	Natuurontwikkeling: inzet Tennet-bijdrage 380 kV	K319	A	Lasten	280,0	-70,0	-70,0	-70,0	
	5100	Natuurontwikkeling: bijdrage Tennet 380 kV	K319	A	Baten	280,0	-70,0	-70,0	-70,0	
	5202	PF decembercirc. 2019: DU Meerj.progr. Eems-Dollard 2050	K7875	A	Lasten	83,0				
	5202	PF decembercirc. 2019: DU Ecologie en Economie in Balans	K7875	A	Lasten	21,0				
	5202	Overboeking 2019-2020: DU Meerj.progr. Eems-Dollard 2050	K17476	B	Lasten	278,0				
	6100	Overboeking 2019-2020: DU Regiodeal natuurincl. landbouw	K17476	B	Lasten	953,0				
	6100	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Lasten	2.072,5				
	6100	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Baten	2.072,5				
	0803	PF decembercirc. 2019: Reserve Overboeking kredieten	K7875	A	Baten	104,0				
	0803	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	B	Baten	1.231,0				
						Totaal lasten	3.687,5	-70,0	-70,0	-70,0
						Totaal baten	3.687,5	-70,0	-70,0	-70,0
						Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Bereikbaarheid										
	2900	Hive.Mobility (vfh Mobility Innovation Center)	K19919	A	Lasten	256,2	414,2	421,9		
	2900	Hive.Mobility (vfh Mobility Innovation Center)	K19919	A	Baten	256,2	414,2	421,9		
	2300	Beschikking busstation Norg	K1574	C	Lasten	78,9				
	2300	Beschikking transferium De Punt	K1574	C	Lasten	5.410,0				
	2300	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Lasten	1.500,0				
	2300	Beschikking busstation Norg, Rijks- en gemeentelijke bijdr.	K1574	C	Baten	55,4				
	2300	Beschikking transferium De Punt, Rijks- en gemeent. bijdr.	K1574	C	Baten	3.800,5				
	2300	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Baten	1.500,0				
	0804	Reserve RSP: beschikking busstation Norg	K1574	C	Baten	23,5				
	0804	Reserve RSP: beschikking transferium De Punt	K1574	C	Baten	1.609,5				
						Totaal lasten	7.245,1	414,2	421,9	0,0
						Totaal baten	7.245,1	414,2	421,9	0,0
						Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Economie										
	6300	Overboeking 2019-2020: DU NPG Reg. Invest.steun Groningen	K17476	B	Lasten	4.441,0				
	6302	Cofinanciering proceskosten Groene Motor	K13167	geen	Lasten	75,0				
	6302	PF decembercirc. 2019: DU Innovatiestimulering Topsectoren	K7875	A	Lasten	1.600,0				
	6302	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K13560	A	Lasten	1.143,2				
	6302	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Lasten	4.001,0				
	6302	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K13560	A	Baten	1.143,2				
	6302	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Baten	4.001,0				
	6303	Cofinanciering proceskosten Groene Motor	K13167	geen	Lasten	-75,0				
	6901	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K13560	A	Lasten	425,0				
	6901	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K13560	A	Baten	425,0				
	0805	PF decembercirc. 2019: Reserve Overboeking kredieten	K7875	A	Baten	1.600,0				
	0805	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	B	Baten	4.441,0				
						Totaal lasten	11.610,2	0,0	0,0	0,0
						Totaal baten	11.610,2	0,0	0,0	0,0
						Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0

Programma	Productgroep	Toelichting/omschrijving	Dossier	Type wijziging	Lasten/Baten	2020	2021	2022	2023	2024
6. Cultuur en maatschappij										
	7100	Overboeking 2019-2020: DU Proeftuinen cultuurprofielen	K17476	B	Lasten	93,8				
	7101	Overboeking 2019-2020: DU Erfgoed en ruimte	K17476	B	Lasten	99,9				
	7102	PF decembercirc. 2019: DU Erfgoedloket	K7875	A	Lasten	100,0				
	7102	PF decembercirc. 2019: DU Erfgoedprogramma algemeen	K7875	A	Lasten	959,3				
	7102	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K13560	A	Lasten	210,0				
	7102	Overboeking 2019-2020: DU NPG Pilots erfgoedprogramma	K17476	B	Lasten	2.000,0				
	7102	Overboeking 2019-2020: DU Opleiding/innov/duurzaamh. ERL	K17476	B	Lasten	702,9				
	7102	Overboeking 2019-2020: DU Erfgoed en aardbevingen	K17476	B	Lasten	115,0				
	7102	Erfgoedloket en Erfgoedadvies team (NCG)	K5733	A	Lasten	149,0				
	7102	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K13560	A	Baten	210,0				
	7102	Erfgoedloket en Erfgoedadvies team (NCG)	K5733	A	Baten	149,0				
	8101	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Lasten	192,0				
	8101	Specifieke uitkering NPG 2019 (besteding in 2020)	K19919	A	Baten	192,0				
	8102	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K15236	A	Lasten	1.330,0				
	8102	Specifieke uitkering Nationaal Programma Groningen 2020	K15236	A	Baten	1.330,0				
	8103	Personeelskosten t.l.v. Leefbaarheidsprogramma 2020-2023	K17513	C	Lasten	-185,6	-185,6	-185,6		
	8103	Overboeking 2019-2020: DU NPG gem.teams luisterend oor	K17476	B	Lasten	50,0				
	8103	Overboeking 2019-2020: DU NPG geb.gerichte aanpak/leefb.	K17476	B	Lasten	370,1				
	8103	Overboeking 2019-2020: DU NPG bewonersinitiatieven	K17476	B	Lasten	205,2				
	8103	Overboeking 2019-2020: DU NPG interlev.beschouwend team	K17476	B	Lasten	100,0				
	0806	PF decembercirc. 2019: Reserve Overboeking kredieten	K7875	A	Baten	1.059,3				
	0806	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	B	Baten	3.736,9				
						Totaal lasten	6.491,6	-185,6	-185,6	0,0
						Totaal baten	6.677,2	0,0	0,0	0,0
						Totaal saldo	-185,6	-185,6	-185,6	0,0
7. Openbaar bestuur										
	1600	Overboeking 2019-2020: DU Impuls omgevingsveiligheid	K17476	B	Lasten	-5,8				
	0807	Overboeking 2019-2020: Reserve Overboeking kredieten	K17476	B	Baten	-5,8				
						Totaal lasten	-5,8	0,0	0,0	0,0
						Totaal baten	-5,8	0,0	0,0	0,0
						Totaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Algemene dekkingmiddelen en bedrijfsvoering										
	0501	Personeelskosten t.l.v. Leefbaarheidsprogramma 2020-2023	K17513	C	Lasten	185,6	185,6	185,6		
	0501	Opleidingskosten (algemeen en Omgevingswet) t.l.v. res. AKP	K19919	E	Lasten	385,0	445,0	400,0		
	0100	Decentralisatie-uitkering Procesbegeleider Net op Zee	K1262	A	Baten	50,0				
	0808	Reserve AKP: opleidingskosten (algemeen en Omgevingswet)	K19919	E	Baten	385,0	445,0	400,0		
						Totaal lasten	570,6	630,6	585,6	0,0
						Totaal baten	435,0	445,0	400,0	0,0
						Totaal saldo	135,6	185,6	185,6	0,0
						Eindtotaal lasten	37.260,9	1.589,2	751,9	-70,0
						Eindtotaal baten	37.260,9	1.589,2	751,9	-70,0
						Eindtotaal saldo	0,0	0,0	0,0	0,0

Type wijziging:

- A Bijdragen van derden met een specifiek doel
- B Overboekingen naar volgende begrotingsjaren (categorie 1 en decentralisatie-uitkeringen)
- C Reeds genomen Statenbesluiten
- D Incidentele begrotingswijzigingen tot € 50.000
- E Reserve Automatisering en Reserve Apparaatskosten Personeel
- geen Betreft uitsluitend verschuivingen tussen productgroepen onderling, binnen een programma